

PEKKA KAINULAINEN

Taiteilija lastensuojelutyössä

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

PEKKA KAINULAINEN

Taiteilija lastensuojelutyössä

Taiteen edistämiskeskus
Centret för konstfrämjande
Arts Promotion Centre Finland

Pekka Kainulainen
Taiteilija lastensuojelutyössä
Kustantaja: Taiteen edistämiskeskus (TAIKE) Helsinki 2021

© Pekka Kainulainen ja Taiteen edistämiskeskus
Toimitus Isto Turpeinen
Taitto Amanda Kareenkoski, Creanda Oy
Kuvat Pekka Kainulainen
Kuvitukset Pekka Kainulainen, Matti Hagelberg
Kansikuva Pekka Kainulainen

ISBN 978-952-69505-3-2 (nid.)

ISBN 978-952-69505-4-9 (PDF)

Sisällysluettelo

Alkusanat	5
Taideprojektin taustaa	7
Betoniseinä	8
Joulukalenteri	13
L'art pour l'art?	14
1. Taiteilija lastensuojelutyössä – ensimmäinen vuosi	17
Otteita hakemuksesta	18
Päiväkirja	30
Lasten vastaanotto-osasto	32
Nuorten vastaanotto-osasto	44
Tukipalvelut	60
2. Video – toinen vuosi	77
3. Teokset valmistuvat – kolmas vuosi	91
Loppusanat	109
Yleisen toimintamallin laatiminen ja levittäminen	110

Kuva: Viljami Pessa

Alkusanat

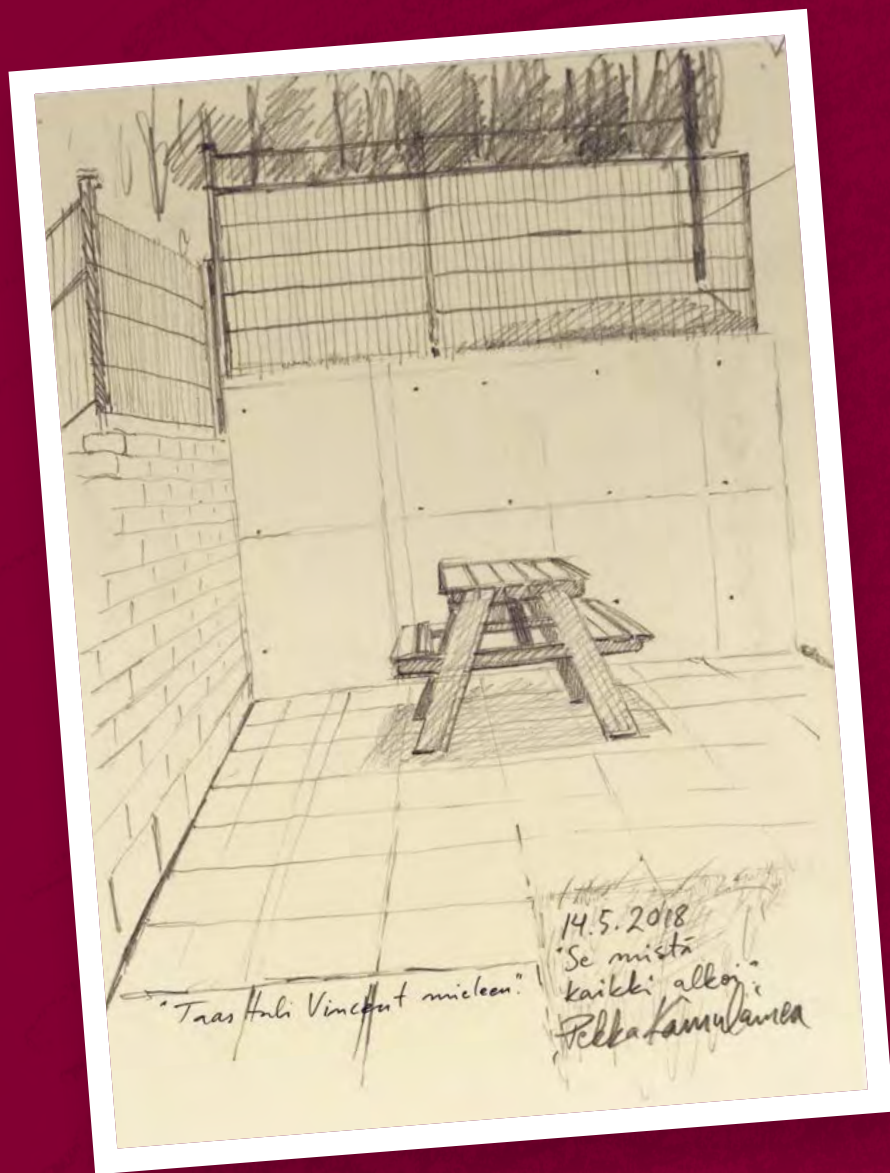
Pekka Kainulainen kirjoittaa tässä oppaassa: "Länsimaisen taiteen ytimessä ovat vapauden ja riippumattomuuden käsitteet. Ammattitaiteilija kuitenkin tietää, että arki on useimmiten kaikkea muuta kuin vapaata ja riippumatonta. Hän tietää myös, että oman työhuoneen rauhassa vietetyt keskittyneet hetket tuottavat jotain sellaista, joka ei muuten tule kulttuurissa esiin. Yksilöllinen, vapaa, riippumaton ja inhimillinen kokemus saa ilmaisunsa."

Viimeinen virke kuvailee juuri sitä, mitä koko hankkeen ajan koin taiteilijan, Pekan, yhteistyön lasten kanssa antavan lapsille. Lapset saivat liittyä Pekan seuraan, piirtää, maalata tai muuten touhuta, kuten vain kokivat tarpeelliseksi. Lapsilla ei ollut mitään pakkoa, eikä työskentelylle taiteilijan kanssa ollut asetettu mitään ulkoisia tavoitteita. Lapset tekivät sen, mitä he itse tarvitsivat. Lapset aistivat heti, ketkä meistä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksen saaneita lapsen tilannetta arvioivia ihmisiä. Ojamon perhetukikeskus on myös Lohjan kaupungin lastensuojelun vastaanottoyksikkö, jossa keskeisenä tehtävänä on arvioida lapsen ja perheen tilannetta. Taiteilija on tästä tehtävästä vapaa. Hänen on tärkeää pysyä siitä erillään ja keskittyä vain taiteilijan työhön.

Kun virisi ajatus elävöittää Ojamon perhetukikeskusta taiteella, olivat lähtökohdat työntekijöiden tarpeissa. Emme edellyttäneet, että taiteilijan pitäisi ottaa lapset mukaan työskentelyynsä. Mutta kieltämättä taiteilijaa valitessa mielessä oli Pekan poikkeukselliset vuorovaikutustaidot. Yllättävää on ollut monissa keskusteluissa Pekan kanssa tullut kokemus, että hän ymmärtää työni dilemmoja ja turhaumia paremmin kuin muut organisaatiossa. On ollut mielenkiintoista nähdä, miten lastensuojelutyö ja siitä käydyt keskustelut muuntautuvat taiteeksi. Nyt, kun taidetokset ovat perhetukikeskuksen sisä- ja ulkorakenteissa sekä YouTubessa, ne pysäyttävät päivittäin lapsia, vanhempia ja työntekijöitä. Itseäni ne ovat auttaneet pääsemään vaikeiden työasioiden puristuksessa hetkeksi mielikuviin, joista olen saanut tyyneyttä ja voimaa. Olemme Pekan kanssa jutelleet, miten erilaiset elämäkokemukset ja koulutustaustat meillä on, mutta lasten kokemusmaailmasta ja taiteesta jaamme samat käsitykset. Siitä on ollut huomattavasti apua hankkeen toteutuksessa.

Sydämellinen ja lämmin kiitos, Pekka, jo tekemästäsi ja edelleen vapaaehtoisesti jatkamastasi työstä lastensuojelussa! Paras kiitos Pekalle olisi varmasti se, että muissakin Suomen lastensuojeluyksiköissä olisi taiteilija töissä.

Lohjalla 30.6.2021, Erja Kivistö

Erja Kivistö, psykiatrisen sairaanhoitaja

IDEAN
AITTI

Olen koulutukseltani sairaanhoitaja, psykiatrisen erikoissairaanhoitaja, terveydenhuollon maisteri ja opettaja. Työurani alkoi aikuispsykiatriassa, josta pistäydyin kahdessa eri tutkimushankkeessa Helsingin yliopistossa. Sitten avautui mahdollisuus työskennellä terveydenhuollon lehtorina. Perheellistyttyäni ja saatuaani lapsen uskalsin siirtyä lasten, nuorten ja perheiden mielenterveystyön pariin. Työskentelin kehittämishankkeissa, joissa toiminnallisin ja taiteellisin menetelmin tuettiin ja kuntoutettiin lapsia, nuoria ja perheitä. Oltuani jonkin aikaa Lohjan kaupungin palveluksessa minut nimettiin leikkimielisesti omaan työyksiköössäni taidevastaavaksi. Ihan 3-vuotisesta taidehankkeesta en osannut silloin uneksia.

Erja Kivistö muistelee projektin alkua

Taideprojektin taustaa

Kun tulin muutama vuosi sitten vuorotteluvapaalta, huomasin kaipaavani uuden lastensuojeluyksikön sinänsä siisteihin tiloihin myös kauneutta. Meidän työemme täällä on usein, sanoisinko, aika rujoa. Otin eräässä viikkopalaverissa puheeksi, että tänne pitäisi saada taidetta. Ajatukseni ei oikein herättänyt vastakaikua, ja eräs työkaverini sanoikin jälkikäteen, että hän ei aluksi ymmärtänyt puheeni tarkoitusta. Mutta kun hän alkoi sillä silmällä katsella tiloja, niin hän huomasi, että kyllähän nämä ovat tietyllä tavalla kalseat ja värittömät.

Seuraavana vuonna sosiaalityöntekijä Maria Isoaho palasi vanhempainvapaalta. Hänen kanssaan tuli puheeksi, että ainakin talon päädyssä oleva betoniseinä vaatisi jotain kaunistusta! Maria kysyi minulta: "Oot sä inessä taiteilijapiireissä, tiedät sä ketään taiteilijaa, joka vois tulla sille jotain tekemään?" Minulle tuli mieleen Pekka Kainulainen, jonka tiesin entuudestaan erästä aiemmasta kytkennästä. Silloin olin huomannut Pekan kuuntelevan, myötätuntoisen ja rakentavan tavan olla vuorovaikutuksessa ihmisten kanssa.

Maria pontevana henkilönä meni silloisen päällikkömme Harald Holmströmin kanssa puhumaan, että voisimmeko nyt tehdä betoniseinälle jotain. Päällikkömme vastasi: "Joo, sopii!"

Kutsuimme Pekan tänne, ja siinä vaiheessa olimme Marian kanssa jo keksineet kaikenlaista muutakin kuin betoniseinän. Esittelimme taloa. Pekka oli juuri huomannut, että Taiteen edistämiskeskuksella on haettavissa avustus kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin. Meillä oli kolmisen viikkoa aikaa tehdä hakemus ja me teimme sen. Saimme rahan ja Lohjan kaupunki palkkasi Pekan tänne osa-aikaisena töihin.

Betoniseinä

Eräänä aurinkoisena syyspäivänä muutama vuosi sitten ihailin Sammatin punaista puukirkkoa, sitä jossa Elias Lönnrotkin aikoinaan saarnasi paremman elämän puolesta. Olin juuri lähdössä, kun puhelin soi: "Hei, tässä on Erja Kivistö Ojamon perhetukikeskuksesta!"

Muutaman työntekijän kesken oli virinnyt ajatus kehittää perhetukikeskuksen tiloja jollain tavalla viihtyisämmiksi. "Täällä on muun muassa eräs betoniseinä, joka kyllä kaipaisi jotain kaunistusta. Olisiko sulla aikaa käydä jonain päivänä katsomassa paikkoja?"

Tapaaminen sovittiin, ja betoniseinän osalta asia oli selvä. Jotain sille pitää tehdä!

Samalla reissulla minulle esiteltiin koko rakennus. Sain tutustua Ojamolla toimivan Lohjan kaupungin lastensuojeluyksikön tiloihin, jotka sisältävät lasten- ja nuorten vastaanotto-osastot, nuoren itsenäistymisasunnon ja perheiden tukipalvelut. Lisäksi lähistöllä sijaitsi perhekuntoutusasunto.

Paljon siistiä valkoista seinää...siinäpä olisi hieno työmaa taiteilijalle!

Mutta entäs betoniseinä! Minulla oli työhuoneella sopivaa puutavaraa, ja kylänmiesten avustuksella lautoja kuivateltiin, höylättiin ja sävytettiin. Ja kun seuraavan syksyn ensimmäiset lumet tulivat, oli Ojamon perhetukikeskuksen taideprojekti jo täydessä vauhdissa!

Pekka Kainulainen, monitaiteilija

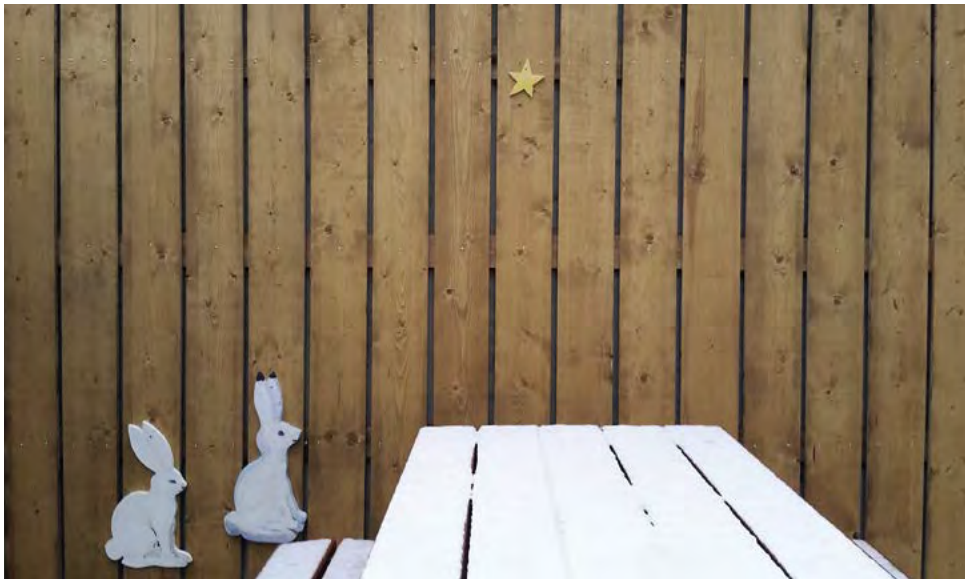
IDEAN
TOTEUTTAJA

Kuvataiteilijana työskentelyni on painotunut performanssitaiteeseen ja maalamiseen. Monet muutkin taiteen ilmaisumuodot ovat tulleet tutuiksi, samoin kuin erilaiset opettajan tehtävät. Olen tehnyt sanoituksia suomalaiselle Amorphis-yhtyeelle, tuottanut taidetapahtumia vanhukille ja järjestänyt kouluissa ympäristö-, taide- ja kalakerhoja. Olen aina uskonut taiteilijan ja muun yhteiskunnan väliseen yhteistyöhön. Jossain määrin se on toteutunutkin. Useimmiten yhteistyötäryjoukseni ovat tulleet torjutuiksi.

Saunaremonttiin varaamani leppälaudat joutuivat nyt toiseen käyttöön. Kävin kyselemässä kirvesmies Ratilaiselta vähän neuvoja ja poikani Jussi ilmoitti, että hän voisi kavereidensa kanssa höylätä laudat. Peräkärryllä niitä kuljettelin Sammatin ja Karjalohjan välillä, kunnes ne valmistuivat. Perhetukikeskuksen kiinteistön huoltomiehen kanssa porattiin proput betoniseinään ja ruuvattiin laudat paikoilleen. Nyt seinä oli saanut uuden ilmeen ja siihen voisi jatkossa, tilanteen mukaan, kiinnittää helposti jotain.

A photograph of a snowy outdoor area, possibly a courtyard or a small garden. The ground is covered in snow, with a path of footprints leading towards a wooden wall. The wall is decorated with various Christmas-themed items, including a large yellow star, a white rabbit, a reindeer, a Santa Claus figure, and a small Christmas tree. A wooden table and benches are positioned in front of the wall. To the left, there is a staircase leading up to a higher level, partially covered in snow. The overall atmosphere is festive and wintry.

"Mä haluan ruuvata seuraavan ruuvin. Mun opettaja sanoi et mä oon tosi hyvä puutöissä! Onks siin porakonees nyt tarpeeks virtaa?"

Joulukalenteri

Se harmaan ankea betoniseinä, josta perhetukikeskuksen taideprojekti sai alkunsa, puhkeaa juhlapyhien aikana kukkimaan. Arkisinkin se liittyy rakennuksen kokonaisilmeeseen uuden pintamateriaalinsa ja värinsä kautta mutta pääsiäisenä, vappuna tai juhannuksena sen abstrakti olemus muuttuu kertomukseksi.

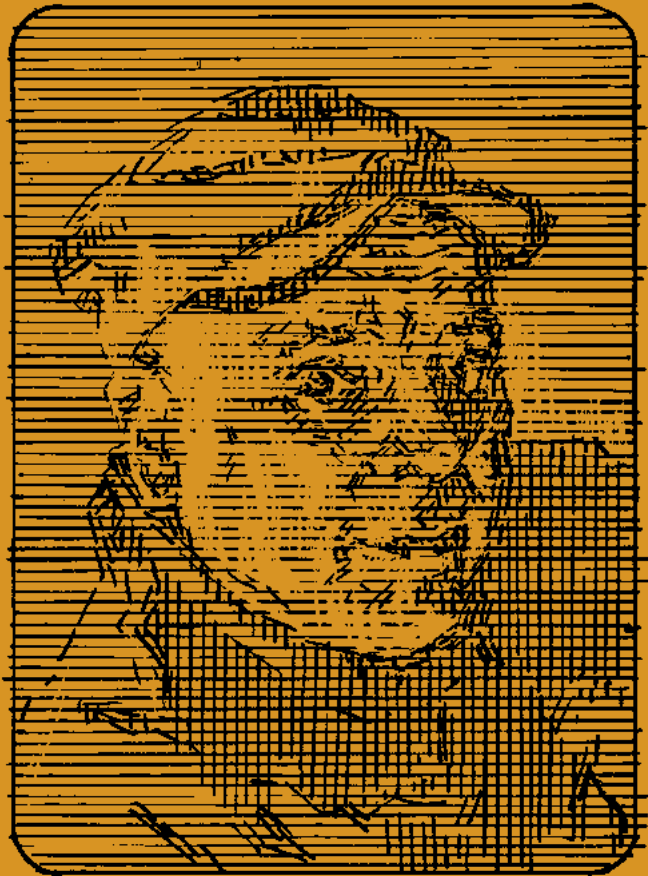
Viime loppiaisena olin unohtanut seinän yläreunaan pienen tähden. Siellä se oli (vähän niin kuin salaisesti tuikkimassa) tuottamassa onnea lapsille, nuorille ja meille aikuisille. Kun joulukuun ensimmäinen päivä koitti, toimi tähti uuden ajanlaskumme alkuna. Kun taikaiskusta seinä muuttui joulukalenteriksi.

Mutta mistä seuraavan päivän kuva? Ja kuka kävisi kiinnittämässä sen? Valmistimme nopeasti muutaman varatontun, ja lupasin tuoda työhuoneeltani lisää viimevuotisia kuvia. Niinpä joulukuun toisena päivänä kiinnitimme kiireen vilkkaa ripustuslankoja vanerista tehtyihin omeniin, tonttuihin, tähtiin ja kyntti-

lälyhtyihin. Valmisteluihin osallistui pieni ryhmämme, kukin kykyjensä mukaan. Joku mittasi rautalankaa, toinen pätki ne pihdeillä poikki, kolmas kiinnitti nitojalla langan kuviin ja neljäs seurasi akkulaturin vihreän valon vilkkumista.

Kun porakoneeseen oli saatu riittävästi virtaa, pukeuduimme ja hiippailimme kantamuksinemme pitkin talon käytäviä päätyovesta ulos. Joulukuinen ilta oli pimeä, jo se takasi tunnelman! Pihavalon hämyssä kiinnitimme seinään tontun ja tarpeeksi ruuveja, niin että jatkossa olisi kätevää ripustaa joka päivä uusi kuva kalenteriimme. Mutta kuka sen tekisi?

Monena iltana toistimme talon päätyyn suuntautuneen retkemme, laskimme seinällä riippuvien kuvien määrän ja tarpeen vaatiessa lisäsimme uuden kuvan kalenteriin. Työn jälkeen söimme hieman piparkakkuja, ja kävellessämme pihan kautta takaisin kohti lastenosaston ovea, ihmettelimme, kuka oli käynyt pitämässä kalenterin ajan tasalla silloinkin, kun emme sinne itse päässeet?

L'art pour l'art?

Länsimaisen taiteen ytimessä ovat vapauden ja riippumattomuuden käsitteet. Ammattitaiteilija kuitenkin tietää, että arki on useimmiten kaikkea muuta kuin vapaata ja riippumatonta. Hän tietää myös, että oman työhuoneen rauhassa vietetyt keskittyneet hetket tuottavat jotain sellaista, joka ei muuten tule kulttuurissa esiin. Yksilöllinen, vapaa, riippumaton ja inhimillinen kokemus saa ilmaisunsa.

Tiedän, mitä on olla syrjässä. Kylmien ja hämäräiden työtilojen sekä epäsäännöllisten tulojen aiheuttaman taloudellisen ahdistuksen ja ulkopuolisuuden tunteen vastapainoksi olen voinut itse määritellä työni muotoa ja sisältöä. Niin tehdessäni olen koko ajan kurottanut oman taiteeni todellisuudesta kohti ympäröivää yhteiskuntaa.

Olen aina jossain määrin vierastanut ilmaisua: l'art pour l'art eli taidetta taiteen vuoksi. Luontevampaa itselleni on ollut ajatella: taidetta ihmisen vuoksi. Pyrkimys valjastaa taide erilaisten tavoitteiden palvelijaksi on kuitenkin koetellut uskoani taiteen yhteiskunnallisiin mahdollisuuksiin. Kulttuurimme kovan ytimen määrittelemä taiteen toisarvoisuus on ollut omiaan työntämään minut takaisin luolani hämärään, tekemään yksin omaa työtäni. Sittenkinkö: l'art pour l'art?

Elämme nyt sellaisia aikoja, että meillä ei yksinkertaisesti ole varaa palkata taiteilijaa.

Tuon lauseen olen kuullut useasti yrittäessäni omalta osaltani luoda siltaa taiteilijan työn ja muiden yhteiskunnan toimijoiden välille. Olen unelmoinut ajasta, lapsellinen kun olen, jolloin kuulisinkin nuijan paukahduksen säestä mänä johtajan hätääntyneen huodon:

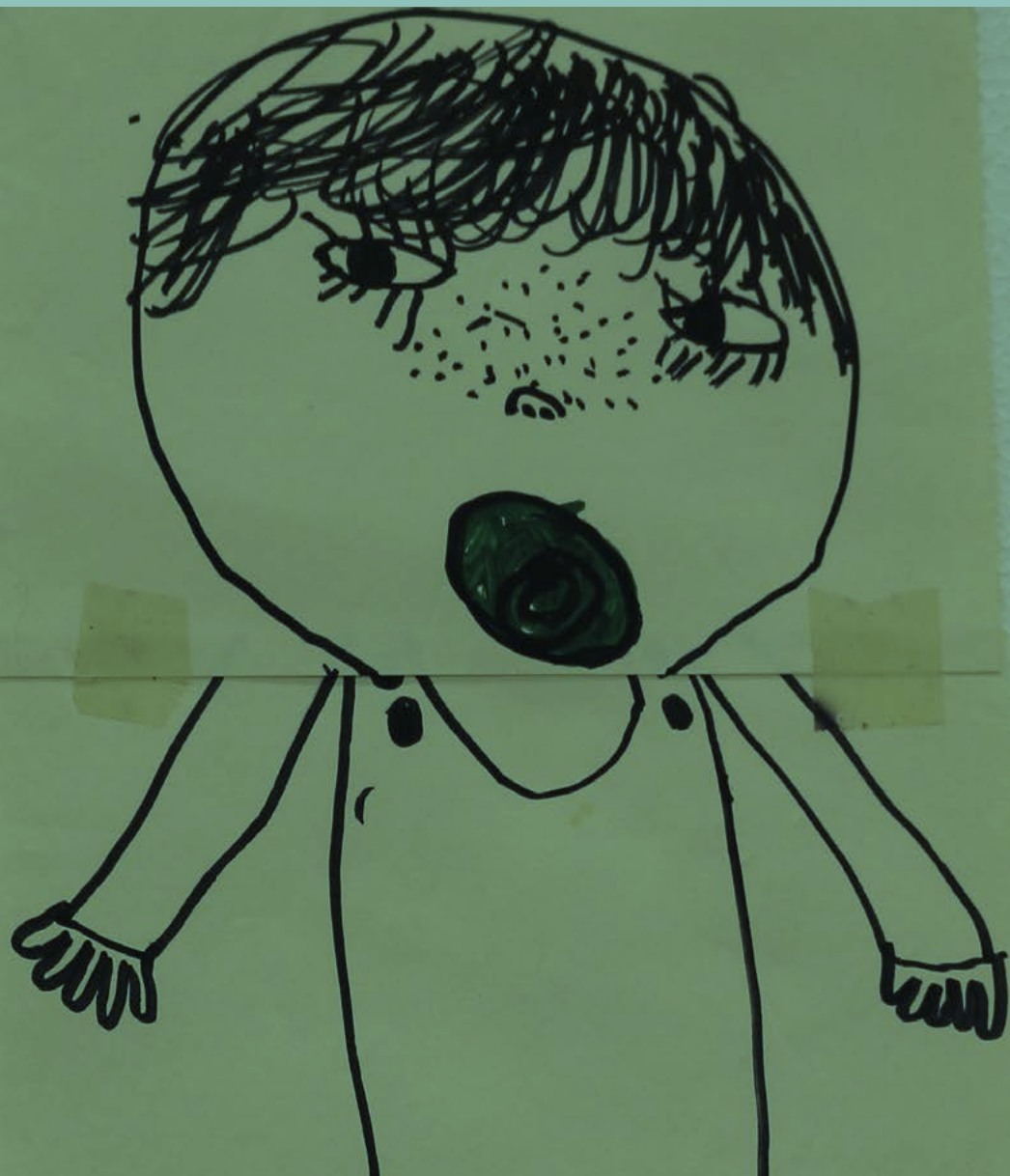

Nyt elämme sellaisia aikoja, että meidän on pakko palkata organisaatioomme pari taiteilijaa!

Nimittäin taiteilijat ovat kautta aikojen olleet juuri niitä kustannustehokkaita monitoimi-innovaattoreita, uusia kuvakulmia esiintuovia luovia havainnoijia, joita aikamme työyhteisöt joukkoihinsa kaipaisivat.

Niinä muutamina kertoina, jolloin olen päässyt tekemään omaa työtäni osana jotain suurempaa yhteisöä, on avainasemassa ollut joku organisaatiossa työskentelevä yksittäinen ihminen. Hän on tunnistanut taiteen erityisyyden ja nähnyt sen mahdollisuudet työpaikan ja koko yhteiskunnan sosiaalisessa avaruudessa.

Olin jo menettämäisilläni uskon oman paikkakuntani haluun ja kykyyn tunnistaa taiteilijan työn merkitys muulle yhteisölle. Lähes kolmekymmentä vuotta kestäneen radiohiljaisuuden rikkoi Erja Kivistön puhelinsoitto. Sen seurauksena sain työskennellä kolmen vuoden ajan Lohjan kaupungin Ojamon perhetukikeskuksessa Taiteen edistämiskeskuksen tuella. Tuolta ajalta kertyneet kokemukset haluan nyt tuottaa laajempaan tietoisuuteen.

Taiteilija
lastensuojelutyössä
– ensimmäinen vuosi

Kulttuurin hyvinvointivaikutuksien erityisavustukset yhteisöille. Otteita hakemuksesta 2.11.2017

Käyttötarkoitus lyhyesti

Vuonna 2015 valmistuneeseen Lohjan Ojamon perhetuki-keskukseen (Ojamonharjuntie 64 B, 08200 Lohja) halutaan taideprojektin kautta luoda elävyyttä ja viihtyisyyttä sekä tuottaa psykoedukaatiomateriaalia ja "työpaikkataiteilijan" toimintamalli lastensuojelun tarpeeseen.

Hankesuunnitelma

Taiteilija Pekka Kainulainen on käynyt tutustumassa rakennukseen ja keskustellut asiasta henkilökunnan kanssa. Ajatuksena on suunnitella ja toteuttaa vuoden 2018 kevään aikana yhdessä perhetukikeskuksen asiakkaiden ja henkilökunnan kanssa luonnoksia tiloihin valmistettavista teoksista sekä yhdessä asiantuntijoiden kanssa valmistella käsikirjoitus Kiireellinen sijoitus -videoon. Videon animaatiot ja kuvaukset sekä editointi toteutetaan syksyn 2018 aikana. (Videota käytetään myöhemmin eräänlaisena orientoitumisopastuksena tilanteessa, jonka lapsi ja vanhemmat kohtaavat, kun lapsi joudutaan sijoittamaan kiireellisesti perheen ulkopuolelle. Psykoedukaatiomateriaalia tarvitaan valtakunnallisesti. Kiireellinen sijoitus -video olisi myös pilotti laajempaankin levitykseen.)

Ideat ja tavoitteet

Tällaisen videomateriaalin ja tiloihin sopivien taideteosten tuottaminen vaatii erityistä aiheeseen paneutumista. Tarkoitus on, että taiteilija Kainulainen eräänlaisen "työpaikkataiteilijan" ominaisuudessa olisi osa perhetukikeskuksen yhteisöä, ja tiloihin valmistettavat teokset koettaisiin omiksi, omatekemiksi, taiteilijan kanssa yhdessä tuotetuiksi. Pekka Kainulaisen pedagoginen pätevyys taideopettajana, monitaiteilijuus, pitkä kokemus lasten ja nuorten parissa toimimisesta sekä elämäkokemus yleensä mahdollistavat hänen sijoittautumisen perhetukikeskuksen yhteisöön. Hänellä on myös kokemusta julkisten seinämaalausten toteuttamisesta, AV-työskentelystä sekä lapsille suunnatuista performansseista.

Hankkeella on välitöntä vaikutusta Lohjan alueen ammattitaiteilijoiden ja kuntaorganisaation välisen yhteistyön saralla. Hanke osoittaa konkreettisesti kuvataiteen, monitaiteen ja yleensäkin ammatillisen taiteen merkityksen julkisissa tiloissa esimerkiksi sosi-aali- ja terveydenhuollon puitteissa.

Valtakunnallista vaikuttavuutta syntyy hankkeesta kehitettävällä toimintamallilla. Toimintamallissa halutaan painottaa sitä erityistä lisäarvoa, jonka ammattitaiteilija voi tuoda yhteisöön. Ammattitaiteilija pystyy tarjoamaan tilaajalle askartelun ja kerhotoiminnan lisäksi myös jotain syvempiä ja pysyvämpiä arvoja sisältävää toimintaa ja teoksia.

Tutustu työpaikkaasi

Olen asunut tällä seudulla 35 vuotta. Sinä aikana en koskaan ollut tullut tietoiseksi perhetukikeskuksesta tai lastensuojelutyöstä. Perheen ongelmat, vakavatkin, olivat kyllä tulleet tutuiksi, mutta tietty kynnyks jäi ylittämättä. Sana lastensuojelu oli tietenkin tuttu ja putkahteli silloin tällöin näkyviin eri yhteyksissä. Minulla ei ollut kuitenkaan mitään käsitystä siitä, missä, keiden toimesta ja millä tavalla työtä tehtiin.

Muistan hyvin ensimmäisen käyntini Ojamon perhetukikeskuksessa. Erja oli tekstiviestillä laittanut minulle päivämäärän, kellonajan ja osoitteen sekä ohjeen tulla sisälle taloon A-rapusta. Saavuttuani pihalle parkkeerasin autoni sattumalta juuri oikeaan paikkaan: tuo on varmasti se betoniseinä, josta puhe-
limessa oli juttua!

Betoniseinän vieressä näytti olevan ovi. Lukittu. Minut päästettiin sisään, ja hetken päästä tunnustelin siistin huoneen vaikutelmaa. Valkoista, kahvinkeitin, lappuja seinällä, lasia. Katsastuskonttori.

Ihmiset luovat paikan hengen. Erja otti minut ystävällisesti vastaan. Joitain muitakin työntekijöitä näytti olevan paikalla. Kiireisinä. Puhuttiin betoniseinästä, sisätiloja esiteltiin, ja koko ajan vaikutelmanani oli katsastuskonttori. Se oli ensikosketukseni lohjalaiseen lastensuojeluyksikköön.

Yhteyshenkilö-tuottaja-työnohjaaja

Aluksi näytti siltä, että taiteilijalta tilattaisiin toteutus vain yhteen, rajattuun kohteeseen. Erja oli puhunut yksikön johtajan kanssa pienestä rahoituksesta, jonka varassa työ käynnistettiin. Erja oli myös se henkilö, jolta osasin kysellä paikkaan liittyviä käytännön asioita, talon tapoja, työkuulttuuria.

Mutta ilmiselvästi tänne haluttiin muutakin. Kun kerroin mahdollisista haettavissa olevista apurahoista tai avustuksista, perehtyi Erja työkiireistään huolimatta rahoitusmahdollisuuksiin ja vei asiaa kaupungin organisaatiossa eteenpäin.

Lokakuun aikana sorvasimme avustushakemusta. Erja hankki siihen tiedot, joita kaupungin osalta tarvittiin. Minä puolestani hahmottelin taiteellista toteutusta. Ja avustuksen laatimiseen käytetyistä työtunneista minulle maksettiin palkkaa. Erja oli sen asian järjestänyt. Hämmästyneenä huomasin, että melkein neljäkymmenen vuoden yksinäisen taidepuurtamisen jälkeen minulla oli oma tuottaja!

Kaikki taiteilijat tietävät, kuinka epätoivoiselta apurahojen hakeminen tuntuu. Erja kuitenkin sai seuraavana keväänä tiedon myönteisestä päätöksestä ja ensimmäisen vuoden suunnitelmaa päästiin toteuttamaan. Syksyllä olin jo käynyt osastoilla vähän katselemassa paikkoja ja lastensuojelutyö alkoi mielestäni, edes jollain tavoin, hahmottua. Rahoituksen varmistuttua minut kutsuttiin

henkilökunnan viikkopalaveriin kuunteluoppilaaksi. Työsopimuksen myötä aloin saada Lohjan kaupungilta palkkaa.

Työsopimus

Erja järjesti kaiken palkkaamiseeni liittyvän sekä tapaamisen yksikön johtajan kanssa, jotta saimme laadittua työsopimukseni. Minun piti tilata kopio rikosrekisteriotteesta (Rikostaustan tarkistus lasten kanssa työskentelyä varten). Esitettyäni sen työnantajan edustajalle allekirjoitettiin työsopimus.

Taiteilijana en ollut tottunut organisaation ja itseni välisiin työsopimuksiin, mutta sukkelletuani syvemmälle lastensuojelun aallokkoon, minun täytyi silloin tällöin kaivaa paperi esiin ja tarkistaa, mitä minä olinkaan täällä tekemässä.

Virallisesti allekirjoitetulla paperilla sain muutamina epätietoisuuden hetkinä todistettua itselleni sen, että minä todellakin olin taiteilijana lastensuojelussa.

Sopimuksessa määriteltiin muun muassa työaikani, työyksikökseni sosiaalipalvelut, nimikkeekseni taiteilija (projektityöntekijä) ja pääasiallinen tehtäväni eli monitaideprojektin hoitaminen.

Lastensuojelulaki

Säännölliset palaverit Erjan työhuoneessa lisäsivät tietoaani lastensuojelulaista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sivuilta löysin Lastensuojelun käsikirjan, joka avasi niitä termejä ja käsitteitä, joita työpaikallani ihmisten puheissa kuulin, mutta jotka olivat mielessäni yhtenä sotkuisena vyyhtenä. Käsikirjaa lueskelemalla aloin hahmottaa sitä, kuinka lapsen asema perheessä, yhteiskunnassa ja koko maailmassa määritellään, ja kuinka on toimittava silloin, kun lapsen omat vanhemmat tai muut huoltajat eivät kykene tarjoamaan lapselle turvallista kasvuympäristöä sekä mahdollisuutta tasapainoiseen ja monipuuliseen kehittymiseen.

Lastensuojelun käsikirja, lastensuojelulaki, Ojamon perhetukikeskuksessa aistimani tunnelmat ja omakohtaiset kokemukset köyhän lapsiperheen arjesta saivat minut jonkinlaisen nöyrän hämmennyksen valtaan.

Etene hitaasti

Olen huomannut, että välillä – johtuen ties mistä – itsetunto on koetuksella. Taiteilijana toimiminen on kyllä opettanut itsetuntemusta niin, että ymmärtää luovan prosessin ominaislaatuja ja osaa siihen itsensä asettaa. Mutta entäs sitten, kun teetkin työtäsi osana organisaatiota?

Mainitsen yhden kuvaavan esimerkin: Istuin lastenosaston eteisen pienellä tuolilla ja katselin edessäni avautuvaa käytävää. Kuuntelin ilmanvaihtojärjestelmän huminaa, piirsin mielessäni katon- ja lattianrajan linjoja, tähtäilin ovien kynnysten ja karmien asettumista silmäni ja pakopisteen välisille viivoille. Hahmottelin pieneen luonnoslehtiöön käytävän perspektiiviä, mittailin katon kirkkaiden valolevyjen kapenemista kohti käytävän päässä olevaa harmaata ovea. Ja kuuntelin ohi rientävien työntekijöiden kiireisiä askelia. Siinä meni muutama tunti.

Juuri tällaisessa tilanteessa minuun saattaa iskeä tarve esittää tehokkaampaa kuin olen. Jotain näkyvää täytyy saada nopeasti aikaiseksi ja kokemastani sosiaalisesta paineesta johtuen pyrin todistamaan muille omaa merkityksellisyyttäni. Siinäpä mies, joka on paikkansa ja palkkansa ansainnut!

Oma ammattini on kuitenkin opettanut sen, että pelkkä suorittaminen luovassa prosessissa ei toimi ollenkaan. Syventymiselle, kuulostelulle ja tunnustelulle on annettava riittävästi aikaa.

Juuri kun kuvitelmani muiden silmissä laiskasta vetelehtimisestäni työmaalla alkoi saavuttaa kestävämmät mittasuhteet, lausui ohitseni monta kertaa rientänyt perhetukikeskuksen työntekijä: *”Onpas ihanaa, kun täällä on taiteilija työssään!”*

Sanoistaan huojentuneena jatkoin työtäni, niin kuin sitä tässä vaiheessa projektia olikin syytä tehdä. Hitaasti.

Tiedosta kenelle työtäsi teet

Minulle oli alunperin selvää, että haluan taiteilijana tuottaa tiloihin jotain, joka tavalla tai toisella on avuksi ihmisille. Ihan jokaista ideaa, joka mieleeni pulpauttaisi, ei kannattaisi toteuttaa. Halusin huomioida itse rakennuksen olemuksen, siinä käytetyt materiaalit ja värit. Vaikka alun kokemus tiloista olikin kalsea, aloin huomata, että tiettyjä arvokkaita pyrkimyksiä suunnittelijalla oli ollut. Otin ne huomioon muun muassa silloin, kun tein rakennuksen päätyihin omat lisäykseni.

Betoniseinän lautaverhoilun sävytin sopimaan muualla julkisivussa näkyviin panelointeihin. Myös rakennuksen sijainti maisemassa tuli minulle projektin edetessä merkitykselliseksi. Eteläisen päädyn ”Taidekaide” sai ideansa taloa ympäröivästä männiköstä.

Samalla kun mittailin arkkitehtuuria, tein havaintoja ihmisistä, jotka tiloissa liikkivat. Lastensuojelun piirissä vaikuttaa hyvin monenlaisia tekijöitä. Tilan täytyy tukea niin työntekijöitä, vaihtuvia lasten- ja nuorten vastaanottokotien asiakkaita, perheen tukipalveluiden käyttäjiä kuin viranomaisia ja satunnaisia vierailijoita.

Koska lastensuojelussa käsiteltävät asiat ovat usein rujoja – Erjan sanoja lainatakseni – halusin ehdottomasti tuottaa jotain, joka toimisi vastalääkkeenä rujoudelle. Kuitenkin niin, että oma taidenäkemykseni tulisi tyydytetyksi.

Kaikkia varjoja en halua ilmaisustani poistaa. Koko tällaisen yhteiskunnallisen toiminnan ytimessä on lapsi ja lapsen mieli. Annoin sadulle ison roolin työssäni, sillä hyvään satuun kuuluvat niin valot kuin varjotkin. Ja hyvän sadun tunnistaa myös aikuinen.

Usein sanotaan, että taiteilija tekee omaa kuvaansa. Työni lastensuojelussa nosti muistoistani monenlaisia asioita, jotka auttoivat minua samaistumaan näihin ihmisiin. Halusin suunnata työni sille lapselle, joka meissä kaikissa läpi elämämme on vaikuttamassa kohtaloomme. En keskittyisi yksittäisten teosten täydelliseksi hiomiseen. En pyrkisi taidegalleriamaiseen tyylikkyteen. Huomioisin teosten materiaaleissa ja kehystys- ja ripustusratkaisuissa lastensuojeluyksikön arjen erityislaatuisuuden. Asettaisin taiteeni siihen samaan jatkuvan muutoksen tilaan, jossa lastensuojelun työntekijät ja asiakkaat toimivat. Tekisin käyttötaidetta lastensuojelun tarpeisiin.

Kokemusasiantuntija

Heti työn alussa käynnistyneet säännölliset vierailuni lasten ja nuorten parissa aiheuttivat myös lyhyitä kohtaamisia heidän vanhempiensa tai isovanhempiensa kanssa. Aiemmat oman elämäni kokemukset – kipeät muistot lapsuudestani ja perheen vaikeuksien tunnistaminen – osoittautuivat nyt hyödylliseksi henkiseksi pääomaksi. Huomasin olevani kokemusasiantuntija tarkastellessani tilannetta asiakkaan kannalta.

Lastensuojelun työntekijän näkökulmasta minulta puuttui silti osaamista. Tarvitsin ehdottomasti tukea ja työnohjausta. Pelkkä myötätunto ei tässä työssä riittäisi. Olen vakuuttunut siitä, että tällaisessa taideprojektissa täytyy taiteilijalla olla työparina joku lastensuojelutyön ammattilainen.

Kokemusasiantuntijuudesta vielä: Kun valmistelin kiireellisestä sijoituksesta kertovan lyhytelokuvan käsikirjoitusta, kävin näyttämässä kuva- ja tekstiluonnoksiani vastaanottokodin nuorille. Vaikka he eivät olleetkaan samalla tavalla avoimia ja spontaaneja kuin pienemmät lapset, niin huomasin jotain erityistä heidän suhtautumisessaan kysymyksiini. He vaikuttivat jotenkin yllättyneiltä siitä tavasta, jolla heidän kokemuksistaan nyt oltiin kiinnostuneita. Että joku tarvitsi heidän kokemustietoaan, ja että siitä voisi olla hyötyä elokuvan teossa. Ja todellakin, heidän kuvakulmaansa tarvittiin!

Mielenkiintoisia asioita tuli esiin myös silloin, kun kyselin osastojen ohjaajilta tai sosiaalityöntekijöiltä neuvoja jonkun käsikirjoituksen yksityiskohdan selvittämiseksi.

Loppujen lopuksi päädyin ajatukseen, että me kaikki olemme lastensuojelun kokemusasiantuntijoita. Tavalla tai toisella.

Työtilat ja materiaalit

Työskentelin lasten kanssa pienessä harrastetilassa. Piirtelimme ja leikimme, ei siinä oikein muuta voinut toteuttaa. Sään puitteissa ulkotilat ja lähimetsä mahdollistivat mukavaa tekemistä. Matkalaukussa kuljettelin edestakaisin tarvikkeita ja materiaaleja. Olisi avannut aivan uusia mahdollisuuksia, jos olisi ollut käytettävissä oikea työtila, monitoimiverstas.

Materiaaleihin osasimme varata, kiitos Erjan, avustushakemuksissa pienen summan. Nuorisotyöpaja Tuuman kierrätyskeskus oli myös tärkeä materiaali-varasto. Lisäksi hyödynsin oman työhuoneeni tiloja ja tarvikkeita, ilman niitä ei projekti olisi onnistunut.

Koin tärkeäksi päästä välillä työskentelemään lasten kanssa muuallakin kuin pienessä askarteluhuoneessa. Se toi vaihtelua heidän elämäntilanteeseensa ja laajensi heidän kokemuksiaan taiteesta. Joidenkin taideilmaisusta kiinnostuneiden nuorten kanssa kävimme työhuoneellani Sammatissa ja Lohjan keskustassa Galleria Lutsissa. Vierailu oikeassa ateljeessa tai taidegalleriassa saattaa olla jollekin nuorelle hyvin vaikuttava kokemus jopa tulevia opintoja ja aikuisuuden ammattia ajatellen. Nämä käynnit toteutettiin hienossa yhteistyössä osastojen ohjaajien kanssa.

Ammattiosaaminen

Lastensuojeluyksikössä tilanteet muuttuvat nopeasti. Itse asiassa kaikki tuntui olevan alituisen muutoksen tilassa. Lapset ja nuoret vaihtuivat, henkilökunta vaihtui, yksikön johtokin vaihtui sinä aikana, kun siellä työskentelin. Väliaikaisia ratkaisuja, nopeita soveltamisia, improvisointia, epävarmuutta tulevaisuuden suhteen. Ja kaiken tämän keskellä: läsnäoloa.

Performanssitaiteilijalle, ja taiteilijalle yleensäkin, tuttua elämänvirtaa.

Mutta kuten huomasin – ja jota opin suuresti arvostamaan – lastensuojelun ammattilaiset kykenivät asettamaan mielensä toisen ihmisen mielen tasolle. He jakoivat kohdata, osasivat olla läsnä. Raskaiden työolojen takia alalla on kuitenkin suuri vaihtuvuus. Se heikentää merkittävästi asiakkaan asemaa.

Lastensuojelualalla tunteet myrskyävät. Voimattomuuden tunne loputtomalta tuntuvien epäkohtien pyörteissä vaikutti ajoittain omaan tekemiseeni. Silloin oli syytä palauttaa mieleeni oma osani. Minut oli palkattu tänne tekemään taidetta. Niin luki myös joka vuosi uusituissa työ sopimuksissani: "Taideprojektin hoitaminen".

Luottamus omaan ammattitaitooni sai minut näkemään myös muiden ammattitaidon.

Täsmällisyys-joustavuus

Ensimmäisestä käynnistäni lähtien huomasin työpaikalla vallitsevan kiireen. Henkilökunta on aikataulutannut päivänsä tarkasti ja kalenterimerkintöjen lisäksi tapahtuu säännöllisen epäsäännöllisesti jotain täysin ennalta suunnittelematonta. Siispä myös minun oli syytä noudattaa täsmällisesti sovittuja aikatauluja.

Myös lasten kanssa työskennellessä halusin olla tarkka. Näiden lasten elämää ei helpottaisi eikä ilahduttaisi aikuinen, joka taas kerran osoittautuisi epäluotettavaksi. Eihän heidän kanssaan mikään edennyt minuuttiaikataulun mukaisesti, mutta aloituksissa halusin olla täsmällinen. Tarjota heidän elämäänsä säännönmukaisuutta ja siitä syntyvää luottamusta.

Koska kaikki todellakin oli alituisen muutoksen tilassa, ja minun työväliseenäni oli vapaa taide, niin tuntuu hieman kummalliselta painottaa täsmällisyyttä.

Tavallaan kaikki tapahtui tarkasti kelloa ja kalenteria noudattaen. Silti... Niinpä kutsun lastensuojelun parissa työskentelevän taiteilijan tärkeää ominaisuutta joustavaksi täsmällisyydeksi.

Yöunet

Lastensuojeluyksikkö on työpaikkana erityinen. Oli kuin olisin yhtäkkiä joutunut todellisuuteen, joka oli samalla kertaa sekä tuttu että tuntematon. Itselläni on kokemusta paitsi omista lapsistani ja nuoren perheen arjesta, myös opetustöistä lasten ja nuorten parissa. Niiden kokemusten myötä pystyin heti sovittautumaan lastensuojeluyksikköön. Mutta lisäksi tilanteissa ja tunnelmissa oli paljon sellaista, josta minulla ei ollut kokemusta. Liikituksen tunne ja huoli lasten tulevaisuudesta valtasivat mieleni, kun tajusin millaisten vaikeuksien keskellä lapsuutta eletään. Tunteisiini sekoittui varmasti myös syyllisyyttä tekemistäni virheistä omien lasteni ollessa pieniä.

Ojamolla oli oma todellisuutensa, jota ympäröi tavallisten ihmisten normaali arki. Hämmästelin joka kerta sitä vaikutelmaa, joka syntyi käydessäni ruokakaupassa kotimatkan varrella. Silloin tällöin näin kaupan asiakkaiden joukossa jonkun lastensuojelun työntekijän tai kohtasin tavarahyllyjen välissä lapsen, joka oli tullut Ojamolla tutuksi. Niissä kohtaamisissa ei puhuttu "siitä toisesta todellisuudesta", mutta katseidemme kohdatessa jaoimme keskenämme jotain syvästi liikuttavaa.

Oli kuin olisi vaihtanut televisiokanavaa kesken kaiken. Tai kanavat olisivat sekoittuneet ja näyttäneet kahta ohjelmaa samanaikaisesti. En pysty kuvaamaan kokemustani tarkemmin, mutta haluan tuoda esiin sen aiheuttaman

hämmennyksen, jopa järkytyksen, vaikka oman elämäni kokemukset eivät nekään aina ole olleet kadun aurinkoiselta puolelta.

Vähitellen ymmärsin tilanteen niin, että kuka tahansa normaali ruokakaupassa kävijä saattaa jossain elämäntilanteessa tarvita tukea arkeensa. Ja lastensuojelun työntekijät ovat tavallisia ihmisiä, jotka työpäivän jälkeen käyvät ruokakaupassa. Ja minäkin, taiteilija, olin nyt kauppakärryyn ruokia etsiskelevä lastensuojelun työntekijä. Ihmeellistä sosiaalisen elämän murtovetä, suolaista ja makeaa.

Säännölliset käyntini lasten- ja nuorten vastaanottokodeissa, keskusteluni Erjan kanssa ja osallistumiseni työpaikan palaveriin johdattelivat minut lastensuojelutyön erityisarkeen. Ensimmäiset lapset tulivat luokseni, sitten he katosivat jonnekin ja uudet lapset tulivat. Kaupungin organisaatiomuutos, johdon ja työntekijöiden vaihtuminen, kriisipalaverit... Kaikki tuntui olevan alituisessa liikkeessä, ihmiset vaihtuivat koko ajan.

Katselin lapsia ja ihmettelin minkä takia he eivät ole kotonaan? Ja toisaalta, ovat kuin kotonaan täällä... Ja se monenlaisten psyykkisten ja sosiaalisten tilojen kirjo. Kummallista.

Kun asiat alkoivat paisua resurssijani suuremmiksi, oli terveellistä palauttaa mieleeni oma tehtäväni tässä yhteisössä. Piirtelin lasten kanssa. Olin heidän kanssaan.

Yhteisön tuen ja oman ammattitaitoni ansiosta pystyin tekemään parhaani työsopimukseen merkityn työajan puitteissa. Ja nukkumaan normaalisti. Välillä heräsin keskellä yötä.

Pätkätyöläinen

Taiteilijana on tullut tutuksi toimeentulon epävarmuus ja työtilaisuuksien sattumanvaraisuus. Pätkätyöläisyys vähäisine eläkekertymineen, uupuminen, huono-osaisuus ja syrjäytyminen – monille ihmisille nykyään tutuiksi tulleita termejä, jotka aina ovat kuvanneet taiteilijan työn asemaa yhteiskunnassa.

Ammattiryhmäni on toiminut yhteiskunnan marginaalissa toteuttamassa vapaina taiteilijoina omaa erityislaatuista tehtäväänsä. Taloudelliset edellytykset työn jatkamiseksi, oman elämäntehtävän toteuttamiseksi, on kerätty pienistä sirpaleista sieltä täältä. Jotta selviää arjesta ja voi edes jotenkin suunnitella tulevaisuuttaan, on taiteellisen toiminnan ohessa oltava koko ajan valmiina ottamaan vastaan mahdollisia työtilaisuuksia.

Kun Erja Kivistö soitti syksyllä 2017 minulle olin itselleni tyypillisessä tilanteessa: erilaisia työkeikkoja oli sovittuna sinne tänne. Yhden betoniseinän elävöittäminen solahti sujuvasti sen hetken suunnitelmiini. Mutta kun perhetu- kikeskuksen työmaa laajeni ja muuttui täysipainoiseksi taideprojektiksi, minulla oli hankaluuksia selvittää edellisenä vuonna alkaneista AV-alan opinnoistani, aiemmin sovituista opetustehtävistä ja muista tienesteistä. Ensimmäinen vuosi meni vanhojen lankojen päättämiseen ja uusien punomiseen. Sen mahdollisti jo apurahahakemuksessa mainittu työtuntien määrä ja työsopimuksessa vahvistettu tehtäväni osa-aikaisuus.

Taideprojektin rahoitus saatiin vuodeksi kerrallaan ja niinpä aina vuodenvaihteessa oli epävarmuutta hankkeen jatkumisesta. No, tässä ei sinänsä ollut minulle mitään uutta. Jos kysymys olisikin ollut vain henkilökohtaisen projektin jatkumisesta tai päättymisestä, olisin voinut ajatella, että samapa tuo, katsotaan kuinka käy. Mutta nyt, tutustuttuani lastensuojelualaan, tunsin vastuuta asian eteenpäin saattamiseksi. Loppujen lopuksi, Erjan ja minun suureksi iloksi ja suoraan sanoen myös yllätykseksi, saimme rahoituksen kolmelle vuodelle. Viimeisen vuoden loppupuolella oli sitten taas ajankohtaista pohtia tulevaa...

Dokumentointi

Heti työn alettua aloin pitää päiväkirjaa ja kuvata kännykkäkameralla projektin tilanteita ja vaiheita. Lastensuojelun parissa kertyvä kuvamateriaali on ehdottomasti oltava sellaista, ettei kuvista voi tunnistaa henkilöitä. Päiväkirjamerkintöihin en myöskään liittännyt ihmisten nimiä. Lastensuojelulain puitteissa toimimisesta sain tarpeellisia neuvoja työnohjaajaltani, taideprojektin tuottajalta, Erja Kivistöltä.

Tämän julkaisun sisältö perustuu suurimmalta osin päiväkirjamerkintöihini ja ottamiini valokuviin.

"Lastensuojelutaiteilijan" rooliasu on vielä kehitteillä, mutta tehtävään sopivan virkamiessalkun otin rekvisiittavarastostani. Salkun kyljessä olevat Intiaansiaintoimiston henkilökuvat (Kukkapää ja Poika nro 2) kiinnittivät heti huomiota lasten keskuudessa. Kyselivät: Mikä toi on? Miks sen naama on kääreissä? Miks sil on sarvet päässä? Kerroin heille olevani performanssitaiteilija ja että nämä kuvat ovat eräästä esityksestäni. "Aha!"

Päiväkirja

Ensimmäinen palaveri Erjan työhuoneessa. Erja Kivistö perehdyttää minut työhöni. Hän on tukihenkilöni ja koko projektin tuottaja.

Erjan on tarkoitus esitellä mulle tän työn sellaisia erityispiirteitä, jotka mun täytyy tiedostaa heti kun hommaan ryhdyn. Ajauduimme puhumaan lastensuojelun tehtäväkentän laajuudesta, moninaisuudesta ja paineista. Liikaa töitä, porukka vaihtuu, ongelmia, ongelmia... Siellä kaiken ytimessä se lapsi tai nuori, jonka huostaanotosta pitää tehdä päätös.

Puhelin soi. Erja juttelee jonkun asiakkaan kanssa, mä aloittelen päiväkirjaani. Erja selvittelee asiakkaan kanssa tilannetta. Puhetta piisaa, mutta lopuksi hänellä on vielä aikaa, hermoja ja sydäntä jutella henkilökohtaisesti. Kysellä kuulumisia.

Mitäs mun tässä pitäisi nyt hahmottaa? Pitää ainakin kysyä yksikön johtajalta tästä kaupungin organisaatiokaaviosta... ja että mitkä olisivat järkevät työajat. Ahaa, lapset ja nuoret ovat täällä pääosin iltapäivällä ja illalla, päiväkodin ja koulun jälkeen. Ja viikonloppuisin myös.

Mulla on tässä lapussa tällainen muistiinpano: lastensuojeluprosessi-tunteet/meriteiden säännöt-luonnonlait... Hmm, mitähän mä tällä oon tarkottanu?

Erja kertoi, että lastenosastolla on portaikossa lasikäytävä, niin että he kyllä huomaavat, kuka on tulossa. Ja valppaina odottavat tulijoita. Toisaalta saattavat myös pelätä, että jos SE tulee...Mitenköhän mun pitäisi pukeutua näissä hommissani, tontuksiko? Virka-asu pitää kehitellä.

Käy esittäytymässä osastoilla. Tukipalveluiden henkilökunnalle esittäydyn sitten viikkopalaverissa.

TÄRKEÄÄ! Lapset saattavat jutella mulle vaikka mitä, kun roolini on tällainen "vapaamuotoinen". Lohjan kaupungilta tullut sininen nivaska on keittiötilan ilmoitustaululla. LUE SE! (Jos en ymmärrä jotain, kysy Erjalta!)

Tilanteessa, jossa lapsi alkaa puhua ahdistelusta, väkivallasta tms. muista: KUUNTELE, KIRJAA YLÖS, ÄLÄ JOHDATTELE!

Työntekijä hakee asiakkaan. Pyydä ihmistä odottamaan oven ulkopuolella omaa ohjaajaansa. EI SAA PÄÄSTÄÄ SISÄÄN! ("Menkää muualle odottamaan, soitamme sitten kun voi tulla".)

Aikamoista.

Lasten

vastaanotto-

osasto

Lastenosastolla

Ensimmäinen kerta lasten vastaanottokodin puolella. Tähänastiset käynnit ovat olleet tosi tärkeää pohjustusta työskentelylleni. Lähestyminen kohti tätä työmaata alkoi jo syksyllä. Ja nyt oli kiva tulla, kun oli omat avaimet, eikä kukaan vierastanut tai pelästynyt.

Jotkut tytöt tervehtivät mua, kun tulin. En nähnyt keitä he olivat, koska käytävän päästä tulvi kirkasta valoa.

“Päivää”, sanoivat.

Vastasin: “Päivää!”

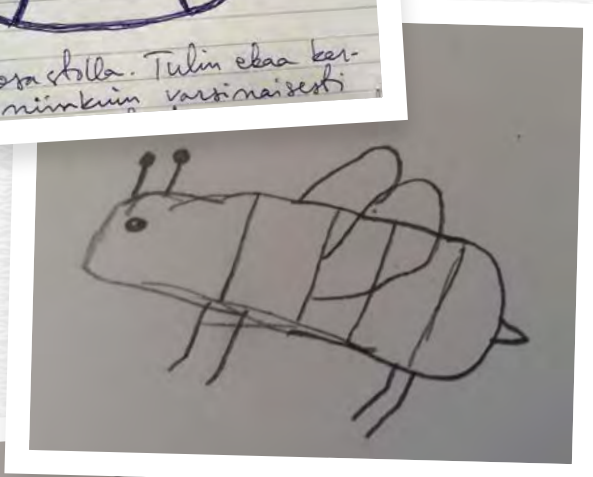
Joululta oli yksi tuttu poika, joka kysyi: “Mitä sä täällä teet?”

Sanoin, että: “Pitäis piirtää mehiläinen, mistähän sais mallin?”.

“No tosha o”, sanoi poika ja osoitti seinällä olevaa tarraa.

“Piirrä se!”

“Selvä!”

Ryhdyn piirtämään kuulakärkikynällä vihkoon mehiläistä. Täällä on aika riitaisaa. Tappelevat suorastaan!

A tulee hiljaisena luokseni ja ottaa pöydällä olevasta purkista puuvärit. Muut lapset riehuu ja kiljuu mutta A vaan värittää. Tuli tosi hieno mehiläinen. Tästä tehdään vielä suurempikin versio!

Siivooja näköjään ilmestyi portaikkoon luuttuamaan. Häneltä täytyy kans vähän kysellä...olisikohan viisaampaa olla kyselemättä...täytyy kyllä huomioida mm. siivoaminen. Niin kuin muitakin asioita. Mutta myös siivoojan työ!

Toinen paikka, käytävän lisäksi, on lasten osastolle tultaessa ensimmäisestä kerroksesta nousevat portaat. Portaikko. Siihen jotain.

Nyt alkavat täällä ruokaa valmistella. Kuinka ruokailla, kun tappelupukarit ovat vielä käärmeissään? Kovaa hommaa tää. Hienosti naiset kyllä tilanetta eteenpäin vievät. Mutta raskas työ.

5.4. klo 15, lastenosasto

A:n kanssa syödään kakkua ja mehua. On jonkun työntekijän läksiäispäivä. B tuli myös, kyselee: **”Voiks pelata?”** C ja D eivät tänään ole täällä.

Kävimme B:n huoneessa. Sinne voisi kuulemma tehdä seinälle kiinnitettävät Lego Star Wars -hahmot. No tehdään. Mutta tehdään isot! B epäili, että osaanko mä muka piirtää noi hahmot. Ohjaaja tuli paikalle ja sanoi: **”Totta kai Pekka osaa. Pekkahan on taiteilija!”**

Nyt alkaa sitten Star Wars -hahmojen piirtäminen. Sain B:ltä myös Minecraft -Aloittelijan opas -kirjasen, **”jos tarviit sitäkin suunnitteluun”**. Hehheh.

Klo 16.20

B pelaa. Star Wars -musiikki pauhaa taustalla. Piirrän kuvaa B:n huoneeseen, A tulee kurkkaamaan olan takaa.

”Yhymmm...Joo-o. Ooks käyny jonkun kurssin vai?”

Täällä on kuuma, kun oon tottunut omiin, kylmiin työhuoneisiini. Täytyy hankkia vähän kevyemmät vaatteet. Niin, se virka-asu! Ja yllättävän raskas on tässä samassa huoneessa piirtää, kun Star Wars pauhaa ja niin selvästi kuulen voihkimiset ja kärsimysten äänet, joita alituisen mätkimisen ja ampumisen ja räjähtelyn seassa kuuluu. Ja sit taas tunnusmelodia pauhaa. Onneksi ohjaajat ovat antaneet tiukat rajat pelaamiselle. Nyt alkaa olla B:n peliaika loppuillaan.

”Oho, aina ku on jotain kivaa tekemistä, niin tuntuu ku aika menis nii nopeesti!”

”Nii-i, ihan ku ois kahenlaista aikaa. Hidasta aikaa ja nopeeta aikaa”.

Siivooja tuo ruokapänikän. Lihakeittoa viidelle.

Klo 18

Totesimme, että myös A:n huoneeseen voisi tehdä jotain. Mutta sellaisen, että A voi ottaa sen mukaansa, koska **”minä olen täällä vain kolme viikkoa”**.

B pohti: "Omiin huoneisiin ei kannata maalata kuvaa seinään, koska ei voi tietää, tykkääkö seuraava tulija siitä kuvasta. Vaan laitetaan omiin huoneisiin taulut. Yhteisiin tiloihin voi maalata suoraan seinään".

B tilasi omaan huoneeseensa taulun mummon kissasta. Hän värittää sen itse ja ottaa mukaansa, kun lähtee täältä. Kissa pitää laittaa loikoilevaan asentoon!

12.4. klo 15, lastenosasto

Tiistaina kuulin, että tukikoirat tulevat käymään osastolla. Halusin nähdä koirien vierailun ja tulin kolmeksi, mutta koirat tulevatkin kuulemma kuudelta. Lapset olivat nuorten puolella käymässä, tiimipalaveri tms.

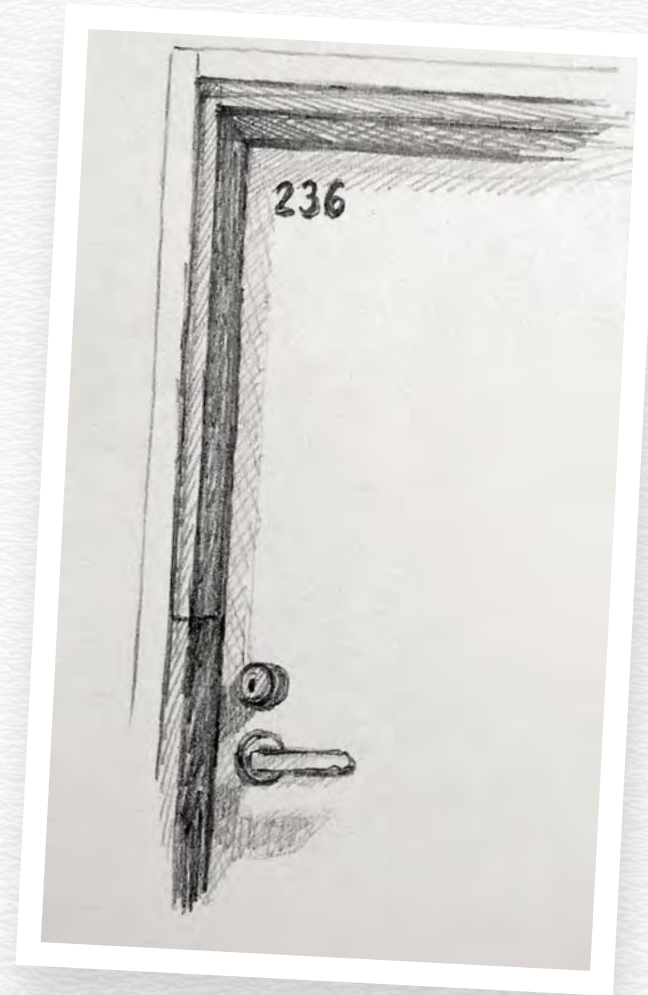
A, B, C ja D tulivat. B oli värittänyt mummon kissan. Sen nimi on Toffee.

D tuli jonkun pelikotelonsa kanssa ja kysyi, osaanko piirtää siitä kuvan? C toi myös kuvan, josta pitäisi tehdä hänelle taulu. Hyvä. Olimme hetken kaikki B:n huoneessa ja juttelimme. Torstaisin on siivouspäivä. Jokainen siivoaa oman huoneensa ennen kuin koirat tulevat. Joku riita ja raivokohtaus siinä syntyi. Hetkessä räjähti. En tiedä, sekoittiko mun ilmestyminen heidän, hoitajien ja lasten järjestyksen, vai onko tämä aina näin arvaamattoman ailahtelevaa.

Huomasin ruokapöydän luona ilmoitustaulun: viikkojärjestys.

Siihen täytyy mun sovittautua. Ne on ne tiistait kolmesta eteenpäin, jolloin on selkeintä käydä lapsia tapaamassa ja jatkaa kuvien tekoa. Kunhan vain saan ensin tän oman kalenterini raivattua tyhjäksi!

En todellakaan halua vaikeuttaa ohjaajien työtä.

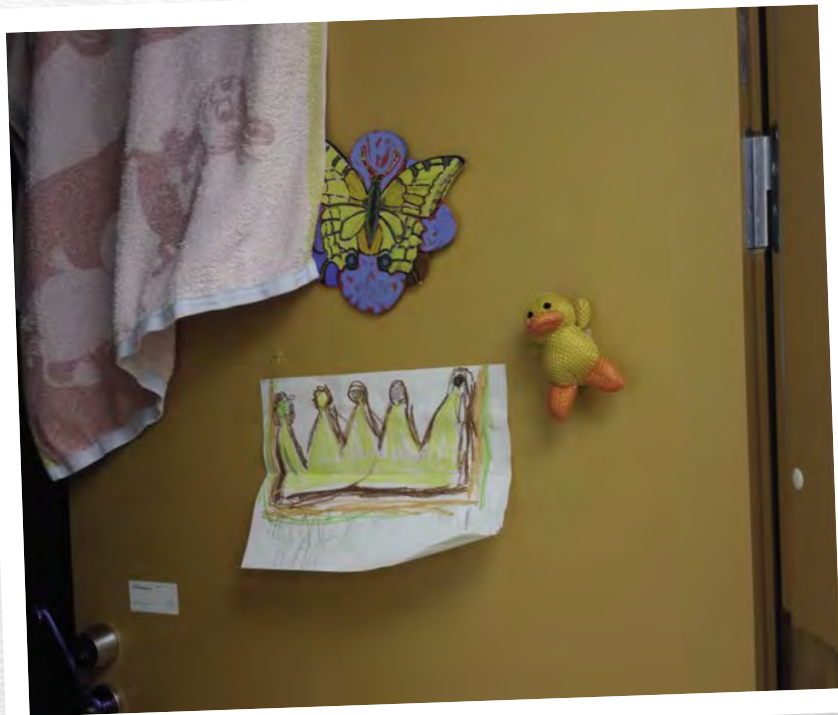
Pidin luonnoslehtiötä ja lyijykynää aina salkussani. Jos olin sopinut tapaamisen, mutta se siirtyikin tai tuli estettä, niin voisin kuljeskella ja tehdä piirroksia. Kännykkäkamera on myös kätevä. Ja pieni lisävalo parantaisi kuvien laatua.

Käytävällä voisi olla jotain sellaista, joka kestää riehumisen ja jota voisi vähän paiskoakin. Ja sit taas korjata entiselleen. Tarralla kiinnitettäviä pehmoleluja? Mahtaiskohan toimia käytännössä? Käytävä on tavallaan hieno paikka, valo vaihtuu vahvasti.

Jos kyykistyy, niin huomaa
kuinka maailma näyttää
toiselta pienestä ihmisen
silmin katsottuna.

Jotkut halusivat huoneidensa oviin kuvia. Ja jotkut eivät. Ovien vahvassa maalissa kaksipuolisen tarranauhan pätkä toimi hyvin, mutta joistakin seinäpinnoista irtosi maalia, kun vaihtoi tarran. Kuvien kiinnittäminen tällaisissa tiloissa onkin tarkkaa hommaa!

17.4. klo 15

Aloitan D:n kuvan piirtämistä isolle paperille. Pöydän äärestä näkee lastenosaston pihalle. Lapset ja ohjaajat pelaavat palloa ja keinuvat. Näyttää mukavalta. Alan piirtää. Nyt mulla on käynnistynyt epämääräisen alun jälkeen projekti jokaisen lapsen kanssa. Tää on alkua.

No nytpä oli hyvä hetki! C ja D lähtivät ohjaajan kanssa teatteriin. Käynkin nyt nuorten puolella, vaikka en siellä vielä mitään osaakaan aloittaa. Käyn kuitenkin.

24.4. klo 15

Nyt alkaa rytmi löytyä. Maanantaisin luonnostelen ja piirrän, tutkiskelen paikkoja. Tiistaisin käyn kolmesta lähtien osastoilla.

C:n ja D:n kuvat oltava valmiina 15.5. (Äiti pääsee silloin vankilasta.)

B:n kanssa tehdyt kuvat valmiiksi toukokuun loppuun mennessä. Entä A?

Nuorten
vastaanotto-
osasto

225 AULA

Osastoilla on omien huoneiden lisäksi toimisto, WC- ja varastotilat sekä harrastetila. Ja sitten tämä yhteinen tila, jossa on keittiö ja ruokailutilat sekä olohuononurkkaus. Vähän niin kuin entisaikojen tupa. Tärkeä yhteinen tila!

5.4. klo 18.30, nuorten osasto

Tulin käymään nuorten osastolla. Ohjaaja kertoi, että nuoret ovat täällä keskimäärin kolme viikkoa. Joku voi olla kuukauden. Toinen käy, lähtee ja palaa. Käynti voi venyä puoleksi vuodeksi.

Täytyy miettiä, voiko täällä maalata pysyvää kuvaa seinään. Vai toteutetaanko täällä lastenosaston B:n ajatusta: "Huoneisiin tauluja".

Nää kun ovat jo tän ikäisiä, niin heidän kanssaan voisi ehkä myös sisustaa. Miettiä tiloja yhdessä heidän kanssaan. Biljardihuoneen fiilis tai tietokoneiden takana oleva seinä?

17.4. klo 18

Nuorten puolelta löytyikin tuttu ohjaaja, joka oli aiemmin ollut nuoriso-ohjaajana Kanneljärven Opistolla. Oli mukava ja valaiseva juttuhetki, joka vielä syveni, kun entinen tämän vastaanottokodin asiakas kävi vierailulla serkkunsa luona. "Elämä kotona jos käy mahottomaks, niin kyllä nää kotiolot voittaa!"

Se valokuvauksen harrastaja, jonka tapasin pääsiäisateriaalla on näköjään vielä täällä. Muuten on porukka aika lailla vaihtunu.

Kyllä mä tähän sisään pääsen näiden ohjaajien avustuksella. Jostain syystä mun on vaikeampi aloittaa näiden nuorten kans. Lasten kanssa se käynnistyi heti. Lapset on ku uteliaat pikkulinnut, tulevat siihen pyrähtelemään. Mut nää on jotenkin eri tavalla varuillaan. Onhan se tietenkkin tää ikä, mutta heillä vielä ne kokemukset kotoa...

Autossa

Piti pysäyttää auto ja merkata tähän päiväkirjaan ajatus: Tässä hommassa on ainakin yksi hyvä puoli, tässä oppii näkemään sen, mikä on ihmisessä hyvää. (Se jotenkin korostuu näitä murheita vasten.)

Työhuoneella

Pidän omaa työhuonettani projektin tukikohtana. Siellä on riittävästi tilaa säilyttää materiaaleja ja tarvikkeita sekä keskeneräisiä töitä. Voisin ehkä myös tarjota pientä keikkatyötä nuorelle. Tällä hetkellä se on hyvässä järjestyksessä, mutta aika ajoin siivous ja järjestelyapu olisi tarpeen. Pienipalkkainen projektiluonteinen työhuoneassistentin virka! Jonkun tietynlaisen nuoren kanssa yhteistyö voisi toimia. Itsenäistymisharjoittelua, aikatauluissa ja sopimuksissa pysymistä, oikeaa työtä. Palkkaakin. Juttelen Erjalle.

Olen mukana järjestämässä Lohjan Puu-Anttilaan Kanneljärven Opiston Kuvataidelinjan Biisi ja kuva -näyttelyä. Siitä tilaisuudesta olisi kiva saada dokumenttia. Nuortenosaston ohjaaja lupasi esittää ajatuksen nuorille, jos joku haluaisi tulla kuvaamaan. Mun on helpointa olla näiden lasten ja nuorten kanssa tekemisissä jonkun yhteisen työn puitteissa. Että tehdään jotain oikeaa hommaa! Katsotaan...

Tänään valmistelen työhuoneella huomisen kuvia lastenosastolle. A ja B eivät kuulemma ole osastolla vappua. Mutta C ja D ovat. Sinne siis huomenna kolmeksi.

Nuorten osasto 1.5.

Kävin osastolla kysymässä, tuleeko kukaan kuvaamaan Puu-Anttilan tapahtumaa? F kuulemma voisi tulla.

Näyttelyn avajaiset 3.5.

Biisi ja kuva -tapahtumassa oli F kuvaamassa jonkun kaverinsa kanssa. Nuortenosastolta eräs ohjaaja lähetti mulle kuvat s-postissa, niistä valkkasin parhaat ja pyysin kertomaan, että tulen osastolle maksamaan F:lle korvauksen kuvista. Ja että näytän hänelle ne kuvat, jotka valitsin ja kerron myös syyt valintoihini.

10.5. klo 18, nuortenosasto

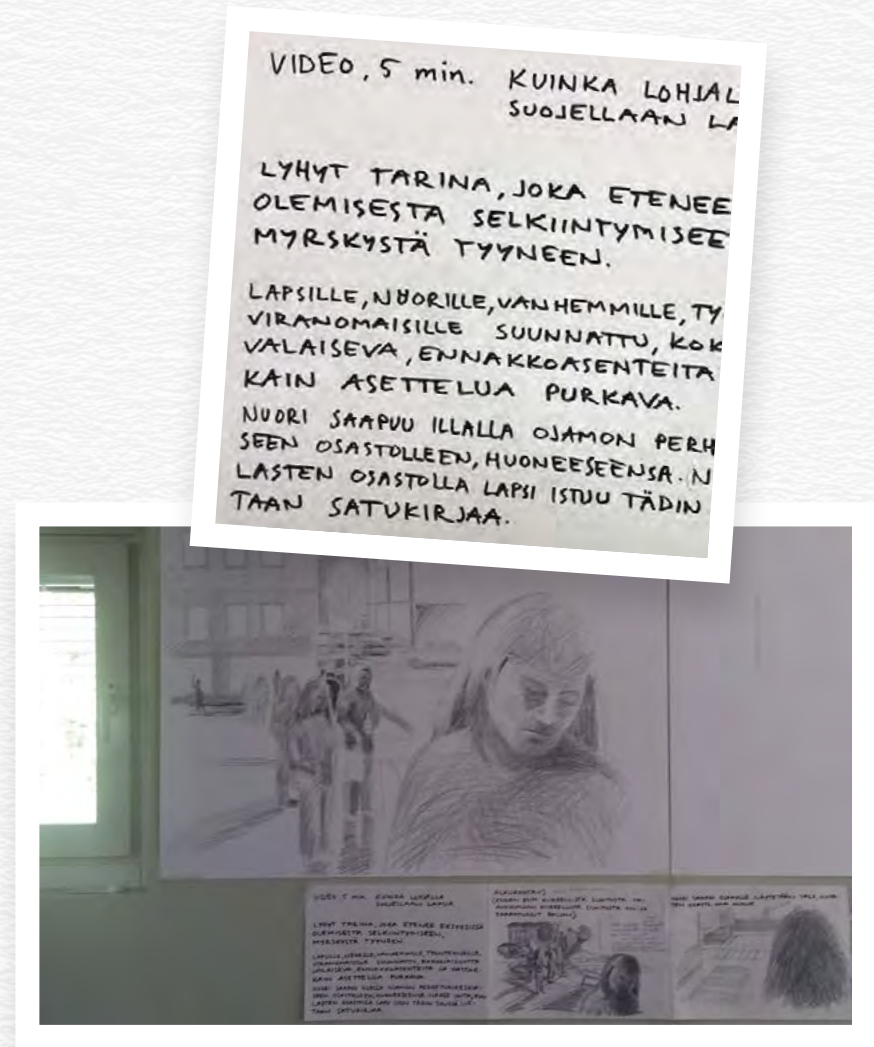
Olin kertomassa nuorille videon suunnitelmista. Teippasin lyijykynäpiirroksia ja kuväkäsikirjoitusta biljardihuoneen seinään, jotta oli kuvia omien puheitten tukena. Kaks nuorta vain tuli siihen alkuun ja kolmannen tapasin kun tuli reisuiltaan. Mutta olipa hyvä hetki nuorten kanssa!

Olen Erjan järjestämissä tapaamisissa esitellyt ideaa sosiaalialan työntekijöille, ja nyt tuntui välttämättömältä saada esittää luonnoksia myös nuorille. Heidän kuvakulmansa ja kokemuksensa on ratkaisevan tärkeä! Pitivät näyteltyjen kohtausten ja animaation sekoittamista toimivana ajatuksena.

Ilmeistä näin ja jopa kommentoivat, että juttu on kiinnostava, koskettava.

Juttelin sen jälkeen vielä ohjaajien kanssa. Sieltä tuli lisää konkretiaa monenlaisista syistä, joiden takia myrskyissä joudutaan pulaan.

Syyskuun alussa esittelen osastojen vastaaville ohjaajille, Erjalle ja sosiaalityöntekijöille käsikirjoituksen tämänhetkisen vaiheen. Haluan kuulla heiltä muutaman käytännön kokemuksen ennen kuin jatkan.

24.5. klo 18, nuortenosasto

Kävin taas näyttämässä nuorille kuvakäsikirjoitusta. Kerran viikossa osastolla on nuorten ilta, johon on järjestetty jotain pientä ohjelmaa. Mä olen ajoittanut videon esittelyt näihin iltoihin. Tällä kertaa tuli kolme nuorta, eri tyyppit kuin viime kerralla. Kolmas kaveri vaan vilahti ja häipyi.

Mutta nää kaksipa olivatkin tarkkaavaisia ja aktiivisia. Heiltä tuli aiheellisia kommentteja. Lopuksi esitin heille kysymyksen: miltä ensimmäinen yösi täällä tuntui? Entä aamulla, mikä oli olo? Väsytti, vitutti, lääkkeillä sai unta. Kuulostaa realistiselta.

He ehdottivat, että kun tarina alkaa Primalta, pääosan esittäjä ei välttämättä heti tulis nuorten osastolle, vaan jäis hillumaan kaupungille. Siin vois olla pari vanhempaakin tyyppiä ja tää Milla vois kysyä: **“Voinko mä tulla teidän kämpille?”**

Tai tää Milla irtaantuis porukasta ja vaeltelis kaupungilla. Poliisit nappais sen kun sil ois haku päällä ja ne tois sen Ojamolle.

Juteltiin siinä, että varmaan onkin niin, että tästä tarinasta vois olla monta versiota ja kaikki ois yhtä tosia.

Kuulemma siihen kohtaukseen, jossa Milla odottelee rannalla sossujen venettä,

vois tulla kauheeta sähläystä, siin vois olla joku huumediileri ja se löis Millaa puukolla vatsaan ja sit vasta se sais kännykän valolla heilutettua, et hei, tääl mä oon!

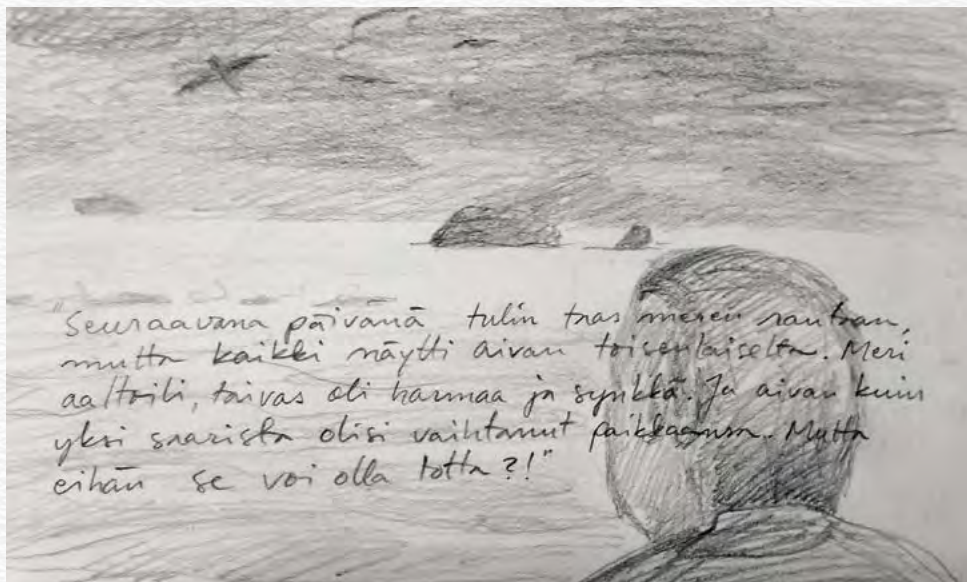
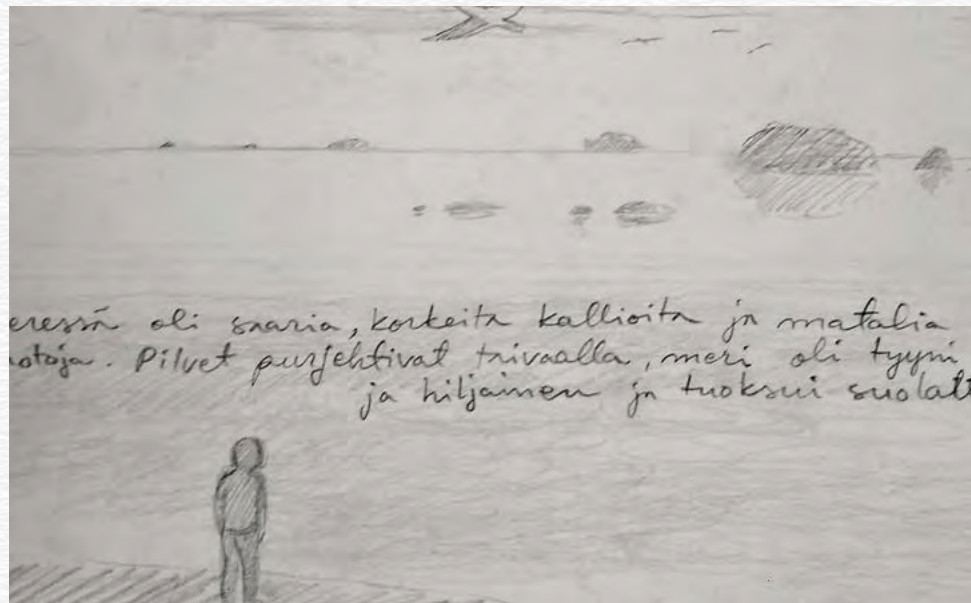
Lopetimme videon suunnittelun. Kiitin heitä asiantuntijalausunnoista ja he alkoivat ohjaajan kanssa leipoa kääretorttua. Hyvin sujui sekini.

Osastolle tuli muutamia nuoria koulusta. Mitä he tekevät, kun kesäloma alkaa?

Ohjaaja tuli sanomaan: **“Me laitettiin noi sun piirroksesi tohon television ympärille tollee. Toivottavasti se on ok?”**

“Se on erittäin ok! Just noin!”, vastasin.

Kuvat seuraavalla sivulla: Tää talo on kuin laiva. Yhdellä osastolla voi myrskytä, toisella kone puksuttaa. On työntä. Kunnes taas tulee puhuri. Ja lohjalaisten elämä tossa alhaalla hurisevalla tiellä. Autoja, mopoja, pyöräilijöitä, lenkkeilijöitä. Elämä virtaa siinä uomassaan ja täällä talossa eletään näitä kohtaloita. Vähän eristyneenä, yhteydessä kuitenkin.

29.5. klo 18, nuortenosasto

Joku nuori oli kysellyt ohjaajalta, saisikohan multa neuvoja maalaustarvikkeiden hankintaan. No varmasti saa! Lähetin hänelle ohjaajan välityksellä terveiset, että jos hän haluaa, voimme käydä katsomassa mun työhuoneelta, olisko siellä jotain mulle ylimääräistä, joka sopisi hänen suunnitelmiin.

Myöhemmin ohjaajalta tuli tekstiviesti, että tää nuori oli kovasti ilahtunut ja että hänelle sopisi työhuoneella käynti. Ohjaajan ja nuoren sekä hänen äitinsä kanssa sovittiin päivä ja kellonaika ja hain hänet sitten Ojamolta. Matkalla poikkesimme Lohjan keskustassa olevaan taidegalleriaan. Huomasin kuinka vaikuttuneena, keskittyneesti, hän katsoi Galleria Lutsin näyttelyn ja Taide-lainaamon teokset myös. **”Hienoja”**. Se oli kommenttinsa kun menimme autolle ja jatkoimme taas matkaa.

Työhuoneelta valkkasimme kyniä ja lehtiöitä ja maalaus pohjia. Annoin hänelle myös pienen pöytätelineen. Vein hänet takaisin Ojamolle. Hän pyysi minut huoneeseensa katsomaan piirroksiaan. Niistä näin heti, kuinka tärkeää kuvien tekeminen hänelle on. Kun lähdin huoneesta, hän osoitti pöytätelinettä ja kysyi: **”Siis saanks mä ton omaks?”** **”Kyllä.”** **”Kiitos!”**

Työhuoneella

Olin aiemmin kertonut nuorten osaston ohjaajille, että jos löytyisi joku, joka haluaisi tulla työhuoneelle töihin muutamaksi päiväksi, niin mulla olis työtä tarjolla. Hoitaisin kuljetukset, ruuan ja palkan. Ohjaajat olivat keskenään mietineet ja sit tulikin tekstiviesti: **”Tääl ois kaks sellaista, joilta tää homma varmaankin onnistuis. Milloin voisivat tulla?”**

Taas tähtäiltiin sopiva aika ja sit kuskailin heitä Lohjan ja Sammatin väliä. Automatkoilla heillä tuntui olevan paljon puhuttavaa, kaikenlaista, vaikeitakin asioita. Jostain syystä halusivat kertoa. Nää oli mukavia nuoria. Mutta jotenkin hatara oli molempien suhde perheeseen, kouluun, elämäänsä. Työhuone oli kaaoksessa mutta niin vain se saatiin järjestettyä. Hyvin tekivät työnsä! Katte-livat mun teoksia, kyselivät. Lyhytelokuvan piirroksia oli näkyvillä, ja kerroin heille, että nää tulee siihen kiireellisestä sijoituksesta kertovaan elokuvaan. Ja että nyt mä pystyn taas jatkamaan, kun on puhdas pöytä.

”No sittenhän tää meidän siivoaminenki oli... Et vähä niinku osallistuttiin sen videon tekemiseen.”

”Kyllä, juuri niin!”

Paluumatkalla ajettiin Lohjan eläinsuojeluyhdistyksen ohi. Toinen sanoi, et hän haluais päästä tommoseen paikkaan töihin. Kuhan nyt saa ton koulun käytyä.

12.6. klo 18, nuortenosasto

Ohjaajalta tuli viesti, että jollain nuorella olis mulle asiaa sit kun tuun seuraavan kerran osastolle. Taideasiaa.

No nyt oon täällä. Hakivat nuoren ja hän halusi näyttää tekemiään kuvia. Tää oli toinen kuin se, jonka kanssa kävin galleriassa. Hänellä oli huoneessaan pieniä vesivärimaalauksia. Ja lisää kuvia kännykässä. Osa oli hänen omista maalauksistaan, osa valokuvia maisemista, hänelle tärkeistä paikoista.

Siihen tuli jotenkin uteliaana toinen nuori kuulostelevaan mitä juttelimme. Aika juron oloinen. Mutta jostain syystä halusi siinä olla mukana.

24.7. klo 18, nuortenosasto

Olen käynyt täällä nyt aika usein, kun lyhytelokuvan teko etenee ja haluan näyttää, missä mennään. Kaikki nuoret on paikalla ja kaksi ohjaajaa myös. Toin osastolle oman telkkarini, kun näissä kaupungin laitteissa ei mun muistitikku toimi. Joku turvallisuusasetus.

Laitoin videon pyörimään. Hiiskumatta katsoivat, ja kun animaatiot tuli näkyviin, yks kuiskas: "Hei ne on noita kuvia mitkä on tossa seinällä".

Videon jälkeen kysyin, että miltäs vaikuttaa. "Kyl se ihan hyvä oli mut niistä kohtauksista tääl osastolla tuli kyl turhan ankee vaikutelma."

Keskustelimme asiasta, muutama muukin oli samaa mieltä. Sanoin että otan heidän mielipiteensä huomioon ja muokkaan käsikirjoitusta. "Joo, se vois olla oikeastaan niin et kun se käy kotonaan, ni siel ois ennemminki sitä ankeutta".

18.9. klo 18, nuortenosasto

Laitoin nuortenosaston ohjaajille viestin ja kysyin, voisinko tulla kuvaamaan jonain päivänä. Kuvaisin niin, että kuvista ei voi tunnistaa henkilöitä. Mutta saisin kuitenkin yleistunnelmaa ja ääntä. Ja mitään kuvia ei julkaistaisi ennen kuin olisin näyttänyt niitä ohjaajille ja nuorille. Sain luvan. Nuoret tietävät nyt mitä olen tekemässä, ovat jo tottuneet mun touhuihin.

Katsottiin taas video. "Hiljaseks vetää", oli palaute.

Eräs joulukuun ilta

Olin Ojamolla kiinnittämässä joulukalenteriseinään tonttua, kun joku alkoi juosta kadulta minua kohti. Parin sekunnin ajan käväs mielessä et mitäs tässä nyt tapahtuu...Tunnistin juoksijan yhdeksi Ojamon nuorista ja sit hän jo olikin luonani. "Terve, mitäs sä tääl?"

"Terve, ruuvailen tässä tätä tonttua tohon kalenteriin."

"Hehheh. Okei."

"Kuis hurisee?"

"Mul menee nyt kyl hyvin. Ja hyviä uutisia oikeestaan koko meiän perheelle, ku sisko sai työpaikan ja mä opiskelupaikan ens kevääks."

Juteltiin siinä hetki. Aika seikkaperäisesti hän mulle tilanteensa selvitti, puhui perheestään ja tukihenkilöstään ja koulusuunnitelmistaan. Se oli tosi lämmin ja liikuttava kohtaaminen, nuori ihminen täynnä toivoa ja tulevaisuuden uskoa. Sit hänen täytyi mennä koska: "Pitää olla kymmeneen mennessä osastolla, terve, nähdään!"

Tää oli se aikaisemminkin osastolla tapaamani "juro" nuori.

Lasten osastolla olivat kuulleet, että nuorten puolella tehdään elokuvaa. Hekin haluavat tehdä! Välillä oli lapsia enemmän ja välillä vain yksi. Tilanteen mukaan valmistelimme animaatioita varten pieniä veneitä, välillä tehtiin yhdessä käsikirjoitusta, näyteltiin, harjoiteltiin. Toin vanhan videokameran osastolle, kohtauksia kuvattiin ja kuvausten jälkeen niitä naureskellen katseltiin. Suunnitelmat muuttuivat joka kerta, mutta lapsiahan se ei häirinnyt ja mulle se oli antoisaa luovaa kaaosta, joka kuitenkin pysyi iloisena tekemisenä. Kaikesta siitä kehkeytyi lopulta osaston alakerran eteiseen suurikokoinen satutaulu.

Tukipalvelut

Eräs syöpää sairastava rouva osti multa Tuonelan joutsen -piirroksen. Tiesi elin-aikansa olevan jo vähissä. Sanoi, että jos toisin kuvan hänelle kotiin, tarjoisi hän kahvit ja juteltaisiin. Kyseli taiteestani, kertoi omasta musiikkiharrastuksestaan ja kuinka tärkeää se tällaisessa elämäntilanteessa hänelle olikaan. Kerroin, että olen perhetukikeskuksessa tekemässä lasten ja nuorten kanssa taideprojektia. Rouva kysyi pääsisiköhän niitä kuvia katselemaan? Siitä syntyi ajatus pitää taidenäyttely ja avoimet ovet. Näyttelyn avajaisissa esittelimme talon toimintaa ja taideprojektia ja näyttelyteoksia. Rouva itse oli jo liian väsynyt päästäkseen katsomaan näyttelyä. Mutta hänen ajatuksen seurauksena näyttely toteutui!

Pekka Kainulainen
&
Ojamon perhetukikeskus
29.11. - 7.12. 2018
Taidenäyttelyn avajaiset torstaina 29.11. klo 15-19
Opastetut kierrokset sekä avajaispäivänä että näyttelyn aikana alkavat klo
15, 16, 17 ja 18. Ilmoittaudu kierrokselle:
pekka@pekkainulainen.fi
Ojamonharjuntie 64B, A-rappu, 08200, Lohja
Tervetuloa!

Lehdistötiedote

Performanssitaiteilijan ja metallimusiikkia esittävän Amorphis-yhtyeen sanoittajan Pekka Kainulaisen puhelin soi eräänä syksyisenä päivänä vuonna 2017. Puhelu tuli Lohjan kaupungin Ojamon perhetukikeskuksesta. Psykiatrinen sairaanhoitaja Erja Kivistö tiedusteli mahdollisuutta saada taiteilija tekemään jotain perhetukikeskuksen ulkotilan ankealle betoniseinälle. Tapaaminen sovittiin.

Siitä käynnistyi koko vuoden kestänyt yhteistyö taiteilijan ja lastensuojelutyön ammattilaisten välillä. Kotimaisilla ja kansainvälisillä performanssifestivaaleilla Intiaaniasiain toimisto -nimistä esitystään jo vuosikymmenet kierrättänyt taiteilija aavisti nyt olevansa paitsi tämän hetken suomalaisen yhteiskunnan yhdessä kipupisteessä, myös oman taiteensa ytimessä. "Vielä haluan kiittää, omasta ja Intiaaniasiain toimiston puolesta, organisaation alimpia. He ovat osoittaneet minulle onnettomuudessa itävät siemenet ja haavasta versovan elämän."

Osallistuminen yhteiskunnallisten paineiden ristiaallokossa työskentelevien ohjaajien, perhetyöntekijöiden ja sosiaalityöntekijöiden palaveriin sekä tutustuminen heidän asiakkaidensa elämäntilanteeseen ovat saaneet taiteilijan mielteliääksi. Mutta on syntynyt myös kuvakäsikirjoitus Kiireellinen sijoitus -videoon sekä aihepiiriä käsittelevä taidenäyttely.

Kuva: Kari Saaristo

Ankean betoniseinän elävöittämisestä alkanut luova prosessi on laajentuneen ja syventyneen päätyneen esittämään kysymyksen: mitä meidän pitää tehdä yhteiskunnassamme, jotta voimme toimia lastensuojelun velvoittamalla tavalla? Taiteilija ei pysty siihen vastaamaan, mutta ehkä taiteilijoiden ja sosiaalialan ammattilaisten välisellä yhteistyöllä on mahdollista muodostaa tilanteesta uudenlaisia kuvia, näkemyksiä.

Isä ja Anneli

Kun olin aloittanut osastoilla käynnit, huomasin pian, että lastensuojelun apua tarvittiin perhettä äkillisesti kohdanneissa tilanteissa. Mutta hyvin usein ongelmien juuri oli jo perheen tai suvun aiemmissa vaiheissa.

Lapsena kuulin tähän valokuvaan liittyneen tarinan. Isäni ja siskonsa Anneli olivat leikkineet pienen mökin lattialla. Äiti oli katsonut ikkunasta ulos, kun joku sotilaspukuun puettu mies oli astunut portista pihalle ja tullut mökkiin sisälle. Seuraavassa hetkessä lapset näkivät äitinsä konttaavan lattialla ympyrää ja huutavan ja ulisevan pelottavalla äänellä. Myöhemmin isäni oli ymmärtänyt, että juuri tuolla hetkellä oli heidän perheeseensä tuotu sanoma isoisäni Taavetti Kainulaisen kaatumisesta rintamalla.

Se oli asia, joka seurasi traumana läpi isän elämän ja jonka seuraukset heijastuivat lapsuudenperheeni elämään.

Sota, taloudellinen lama tai pandemia heijastuvat monin tavoin ja pitkälisin seurauksin perheiden arkeen. Taitaa olla niin, että niihin mielen ja sielun haavoihin, jotka ovat syntyneet vuosien ja vuosikymmenten aikana, ei äkillistä parannuskeinoa ole. Mutta tuhon kierre on katkaistavissa. Apua on saatavilla. Toipuminen voi alkaa.

Portaikko

Olin tehnyt tästä nuorten vastaanottokodin portaikosta lyijykynäpiirroksia ja kuvitellut erilaisia tilanteita ja tunnelmia portaita kuljettaessa. Osastojen työntekijät tulevat töihin tai lähtevät töistä. Nuoret saattavat lähteä viikonloppuisin kotiinsa tai palata koulupäivän jälkeen osastolle ja omaan huoneeseensa. Isä tai äiti saattaa tulla lapsensa valvottuun tapamiseen. Yöllä voi poliisi tai sosiaaliohjaaja tuoda osastolle kadoksissa ollutta nuorta... Ehkä raskain, ehkä kevein askelin näitä portaita kulkevat monenlaiset ihmiset.

Itse yritän rakennuksissa liikkeessäni hahmottaa tiloja, mutta usein käy niin, että eksyn valkoisten seinien, harmaiden portaikkojen ja pitkien käytävien samanlaisuuteen. Isossa talossa kulkeminen on yllättävän samanlaista kuin louhikossa tai kallioiden välissä vaeltelu. Mistäs minä tulinkaan? Mitä kautta täältä pääsee pois?

Seinien merkitys voisi olla muutakin kuin kulkemisen rajaaminen. Ihmisen katse etsii tilassa jotain, johon kiinnittyy. Varsinkin jos mieli jo ennestään on huolestunut ja epä tietoinen. Päätin tehdä portaiden välitasanteelle ylöspäin katsovan tytön ja pojan. Ehkä heidän katseensa seuraaminen auttaisi portaita ensimmäistä kertaa nousevaa kulkijaa. Mitä lapset katsovat?

Piirsin valkoiseksi pohjustetuille levyille nopeasti kaksi lasta. Laskeuduin alatasanteelle mittailemaan luonnosta ja hämmästyin: siinähän olivat ilmiselvästi omat lapseni pieninä, Jussi ja Katri. Oli kuin minulla olisi ollut valokuva mallina, niin elävästi tämä hetki nosti esiin jotain vuosien takaista, käsittelemätöntä.

Tuukka Rask

E lasten osastolla oli vilkas. Aika ajoin liiankin vilkas. Mutta hän oli myös liikunnallisesti lahjakas ja kaikenlaisesta urheiluun liittyvästä kiinnostunut. Kerran kun oli sateinen päivä, emmekä voineet mennä ulos, aloin kysellä häneltä urheiluasioista. Yhtäkkiä hän nappasi kynän ja alkoi kieli keskellä suuta piirtämään jotain merkkiä ja kertoi että Tuukka Rask, Boston Bruins, on paras!

Seuraavalla kerralla teimme yhteistyönä Tuukka Raskin kuvan. E sanoi, että sitten kun hän lähtee täältä, hän haluaa kuvan mukaansa. Niin sovittiin. Kun olin työhuoneellani saanut maalivahtini irti mdf-levystä, vein sen Ojamolle ja etsin E:tä osastolta, mutta hän oli lähtenyt edellisenä päivänä.

Yritin selvittää E:n nykyistä osoitetta tekstiviesteillä ja sähköposteilla, sillä halusin saada Tuukka Raskin toimitettua innokkaalle fanilleen. Mutta jostain syystä en saanut kyselyihini vastausta. Vasta puoli vuotta myöhemmin, lukuisten tiedustelujen jälkeen Erja sai selvitettyä E:n uuden sijoituspaikan osoitteen ja sain kuin sainkin Tuukan postiin.

Minua vaivasi asian hoitamiseen liittynyt epäselvyys. Halusin pitää sanani ja tehdä niin kuin olimme E:n kanssa yhdessä sopineet, mutta jokin järjestelmässä ei toiminut. Lapsi oli kadonnut koneiston syövereihin. Onneksi Erja ymmärsi

asiamme tärkeyden ja muiden kiireidensä ohessa hän sitkeästi ratkaisi kysymyksen. Kovan lastensuojelujärjestelmään kohdistuneen paineen ja kroonistuneen kiireen arvelinkin koko ongelman syyksi. Kuvittelin ja toivoin mielessäni sitä iloista yllätystä, kun E yllättäen saisi käsiinsä paketin, jonka päälle oli kirjoitettu: Tuukka Rask, Boston Bruins.

Vihan tytär

Amorphis, 2017, Pekka Kainulainen

”Älä katso minuun
minä olen vihan tytär
et saa minua nähdä
et sydäntäni koskettaa”

Niin hän minulle lausui, tuli synkällä tiellä kohti
astui mustana ohitseni, katosi kauas taakseni

Ei tehnyt matkaansa yksin, asteli vanha vaimo rinnallaan
seurasivat käärmeet kulkuaan, kaartelivat korpit
seurahaan

Yhä uudestaan ja uudestaan, yön pimeydessä he tulevat
mustatukkainen minulle, kuiskaa lohduttomat sanat:

”Älä katso minuun
minä olen vihan tytär
et saa minua nähdä
et sydäntäni koskettaa”

Joka aamu minä vannon, joka päivä minä lupaan
jos unen tiellä kohtaamme, me toisiamme katsomme

Kun taivas taas on pimeä, ja tuuli tuo askelten äänet
odotan puun alla, vaanin varjojen välissä

Ensin tulevat korpit, kieppuvat kulkueen yllä
vanha vaimo on sanaton, sinun sanasi käärmeeseen
kuiskaus on.

Tarrataulut

Lasten toivomuksesta tein eläinkuvia paperille. Digitaalisiin kuviin ja tietokone-efekteihin tottuneille lapsille oli suuri hämmästyksen ja ihastuksen aihe, kun he saivat kalkkeeripaperin avulla siirtää piirrokseni vanerille. Toin kuvat seuraavalla kerralla osastolle sahattuina, mutta viimeistelemättöminä. Mukanani aina kuljettama suuri matkalaukku tuntui olevan loputtoman mielenkiinnon kohde. Sen solkien ja lukkojen toiminta herätti aina kiinnostusta. Luvan kanssa lapset saivat tutkia laukun sisältöä.

*"Onks sul täällä pistoolia?", kysyi kerran eräs lapsista.
"Ei ole". "Mun isällä on".*

No, tällä kertaa laukusta löytyi pyöreitä viiloja, joilla viilasimme pihalla vanereista tikut pois. Lapset maalasivat kuviin alusmaalaukset ja minä viimeistelin ne työhuoneella. Näyttelyä varten kiinnitin kuvat kaksipuolisella tarralla seinään. Näyttelyn jälkeen joku halusi kuvan huoneeseensa, joku toinen mukaansa kotiin tai uuteen sijoituspaikkaansa. Kun tarrataulun irrotti seinästä, se repäisi palan maalia mukanaan. Teosten ripustaminen seinille tuotti usein teknisiä ongelmia. Ajattelin kuitenkin, että eiköhän nämä ole tämän talon ongelmista pienimpiä.

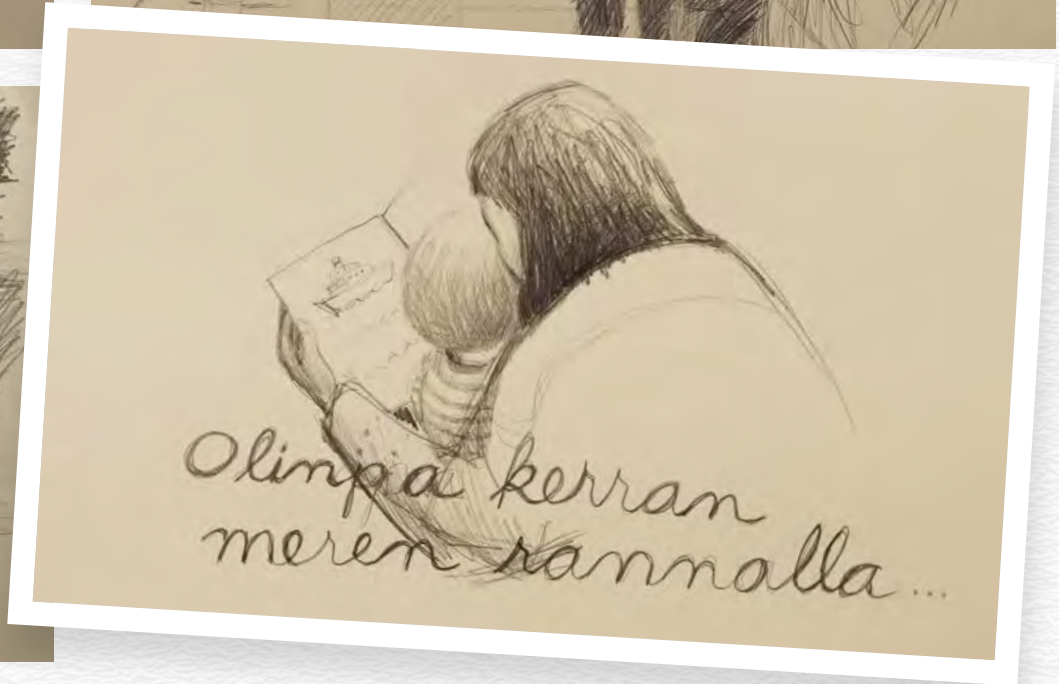

Kuvakäsikirjoitus

Talon ulkopuoliset ihmiset pääsivät tutustumaan näyttelyyn ilmoittautumalla etukäteen minulle sähköpostitse ja sopimalla ajan opastetulle kierrokselle. Hienoja keskusteluja ja kokemusten vaihtoa syntyi näyttelyssä käyneiden taksikusien, nuoriso-ohjaajien, opettajien, lähihoitajien, tukihenkilöiden ja sosiaalialan työntekijöiden kanssa. Omaa lapsuutta muisteltiin, mietiskeltiin vanhemmuuden monenlaisia puolia ja pohdiskeltiin yhteiskunnan mahdollisuuksia auttaa pulaan joutuneita.

Kutsuin myös osastojen työntekijät ja asiakkaat alakertaan kierrokselle. Esittelin heille teoksia samalla tavalla kuin muillekin näyttelyvieraille. Kuljimme alakerran tiloissa ja tukipalvelujen käytävällä, kerroin teosten syntyyn vaikuttaneista taustoista ja ajatuksista, kommentoitiin, keskusteltiin. Jaettiin yhteistä kokemusta elämän suruista ja ilosta myös!

Seuraavan vuoden lopussa kävin kuvaamassa nuorten osastolla, ja ensi-illan lähestyessä järjestin vielä ennakkokatselun nuorille. Esityksen jälkeen tuli eräs heistä luokseni ja sanoi: **"Mä olin viime vuonna mukana sillä taidenäyttelykierroksella. Muistaks sä mut?"**
"Muistan."

Olimpia kerran
meren rannalla...

Taideprojektin kolmannen vuoden lopulla, kun Kohti rantaa -lyhytelokuva oli jo valmistunut ja YouTubeissa kaikkien katsottavissa, tapasin saman nuoren tukipalveluiden käytävällä. En ollut nähnyt häntä vuoteen, mutta meitä yhdisti pitkäkestoinen yhteistyö. Oli todella mieltä lämmittävä hetki, kun seinälle ripustamani elokuvajulisteen äärellä tervehdimme toisiamme: **"Siitä tuli hieno! Hyvää jatkoa sulle!"**

Lokikirja

Viime vuoden marraskuussa perhetukikeskuksen taidenäyttelyn avajaisissa esitelin lasten piirroksista ja maalauksista koostetun suurikokoisen teoksen, jossa seilasi täydellä höyryllä kaikkien tuntema kohtalokas laiva. Maalaus oli syntynyt edellisenä kesänä lastenosastolla. Merkinnät sen syntyhistoriasta löytyvät taideprojektin lokikirjasta. Siinä kerrotaan tapauksesta seuraavaa:

"Osastolla on vain G. Tapaan hänet nyt ensimmäistä kertaa. Alan piirtää. Piirrän ahvenen ja laivan. G pyytää paperia itselleen ja piirtää Titanic-aluksen ja kohtauksia kyseisestä elokuvasta. (Myrskyssä heiluvan laivan ravintolan katto-kruunut sekä tähtitaivasta vasten kohoavan perän ja potkurin.)

G kysyy, osaanko piirtää lamppukalan? Vastaan myöntävästi ja piirrän lyhtykalan. Piirrän muitakin syvänmeren kaloja ja G leikkaa ne saksilla irti, koska hän haluaa viedä ne viikonloppuna kotiin. G pyytää minua piirtämään Titanicin. Teen sen. G rakentaa nopeasti legoista Titanicin pienoismallin ja alkaa leikkiä sillä ja syvänmeren kaloilla. Hän on tehnyt myös jäävuoren legoista.

Sen kesän aikana alkoi hahmottua myös lyhytelokuva. Perhetyöntekijöiden, osastoiden ohjaajien ja sosiaalityöntekijöiden kanssa teimme suunnitelmia käsikirjoitusta varten. Lasten osastolla virinneen Titanic-teeman vaikutus alkoi näkyä käsikirjoituksessa, ja syksyn taidenäyttelyssä oli jo esillä videota varten tehtyjä laiva-aiheisia piirroksia.

G:n kanssa kehitelimme omaa versiotamme Titanic-elokuvasta. Lisäsimme pelastuslauttojen ja -veneiden määrää sekä kehitelimme kalojen kanssa yhteistä viestintäjärjestelmää. G:n viimeinen maalaus osastolla oli juuri tuo avajaisissa huomiota saanut hieno, vaarojen vesillä seilaava valtamerihöyry.

Lokikirjaa selaillessa sieltä löytyy vielä merkintä: **"Pekka, mä oon tänään lähdös pois. Kerkeeks sä viel piirtää mulle majakan?"**

"Kerkeen!"

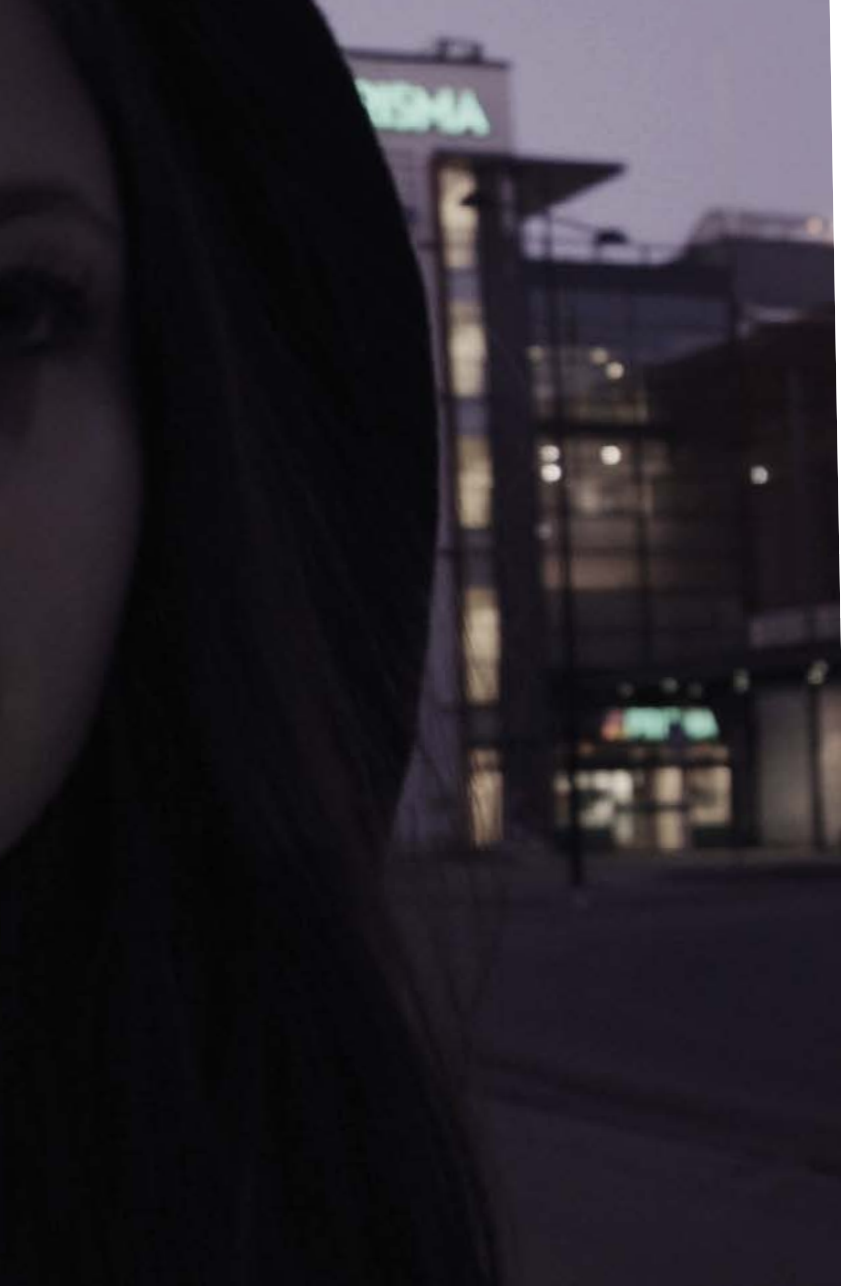

2.

Video – toinen vuosi

Ensimmäiset kuvaukset olivat huhtikuuisena iltana vuonna 2019. Niitä edelsi pitkällinen käsikirjoituksen suunnittelu ja kuvauspaikkaan tutustuminen sekä kuvausten järjestely. Tavaratalon johtajalta saimme kuvausluvan ja myös poliisille tein ilmoituksen kuvauksista. Erja järjesti minulle luvan ostaa näyttelijöille välipalatarvikkeita sekä tilata kuljetukset Samatkan Taksipalveluilta. Oli vaikuttava kokemus saada tehdä elokuvaa nuorten kanssa. He suhtautuivat työhön hämmästyttävän ammattimaisesti. Sekä kuvausryhmän että näyttelijöiden kanssa aikataulu- ja muut sopimukset pitivät. Ilman hankkeessa mukana olleiden aikuisten myötämielistä ja arvostavaa tukea emme kuitenkaan olisi voineet onnistua. Kaikki tuntuivat ajattelevan, että tämä pieni tarinamme on kertomisen arvoinen.

Kohti rantaa

Luksian media-alan opiskelijoiden, Lohjan kaupungin lastensuojelutyön ammattilaisten, Taiteen edistämiskeskuksen, Elokvateatteri Kino Vaakunan, Sammatin Vapaan Kyläkoulun, nuorten, vanhempien, taiteilijoiden ja kaikkien asiaan myötämielisesti suhtautuneiden yhteistyönä on valmistunut lyhytelokuva, jonka ytimessä on Millan tarina:

“Mä oon Milla. Mä elän mun elämää. Koulun jälkeen mä tapaan mun kavereita, me ollaan vaan ja jutellaan... No kyl me joskus keksitään jotain muutaki tekemistä... Mut useimmiten... Me ollaan vaan. Eletään meidän elämää.

Iltasin mä en voi mennä himaan... Ja siihen on syynsä. Mul ei ollu semmost paikkaa mihin mä olisin voinu... Tai halunnu mennä yöks. Meil tapahtu kotona kaikenlaista... Ja jälkeinpäin mutsi ja faija yritti niitä selvittää... Ja ne sieltä... Sosiaalitoimistotaki... Ne kävi juttelemas ja kyselemäs... Et mitä meil oikein tapahtuu?

Mun mielestä se niinku... Autto. Mut sit yhtenä yönä se kaikki repes... Semmoseks et poliisit tuli. Ja se yks sossu sano et lapset ei voi tääl enää olla. Sillä hässäköl oli nimiki... Kiireellinen sijotus... Nyt mä kuitenkin voin nukkuu yöni rauhassa.

Mä oon asunu pari kuukautta nuorten vastaanotokodissa... Mun pikkuveli asuu tän saman talon toises pääs lastenosastolla. Tääl on tietyt säännöt joiden mukaan mennään, niinku kotiintuloajat ja sellaset... Ei tää mikään vankila oo... Mut tietyt säännöt tääl on. Tavallaanhan se on ihan helpotuski. Ja himaan mä en kyl mee, ennenku ne yhet selvittää sen tilanteen siellä. Mä tapaan mun pikkuveljeä ku se käy mun puolella tai mä sen... Tääl me ollaan... Hmmm... Mut tääl on ihan hyvä... Ku noi ohjaajat on semmosii... No... Rauhallisii.

Mä nään usein semmost unta et joku lukee satukirjaa. Niinku oikeesti lukiki, silloin ku mä olin pieni. Se oli joku mies, joka meillä kävi. Mut sit sen käynnit loppu ja siihen loppu ne sadutki. Mut mä vaan nään sitä unta uudestaan ja uudestaan. Joskus mä oon siinä ite, joskus siin on mun pikkuveli... Tai joku muu. Se tunnelma siin on aina sama. Ensiks kaikki on jotenki tosi hyvin ja sit tulee se helveti... Välil se uni loppuu johonki kauheeseen kohtaan mut välil se jatkuu... Ja me selvitääänki siitä. Aina ku se mies tuli meille mä pyysin sitä lukemaan sen sadun... Mä muistan vieläki sen äijän äänen... Se kerto siitä pikkupojasta... Ja merestä."

Psykoedukaatiomateriaalia

Taideprojektin alkaessa pääsin osallistumaan Ojamon perhetukikeskuksen työporukan kokouksiin. Pikkuhiljaa alkoi hahmottua tapa ja keinot, joilla tällaista työtä tehdään. Aloin kohdata työntekijöitä ja asiakkaita, seurasin paikallismediaa ja valtakunnan uutisia. Tutustuin lainsäädäntöön. Lasten, nuorten, perheiden, mutta myös sosiaalialan työntekijöiden ongelmat alkoivat muistuttaa mielessäni aaltoilevaa merta, jossa arjen ristiaallokossa ihmiset yrittivät tehdä parhaansa.

Eräässä kokouksessa kuulin ammattisanastoon kuuluvan termin: psykoedukaatiomateriaali. Siitä oli kuulemma pulaa. Voisikohan sellaista tuottaa tämän taideprojektin puitteissa?

Lastensuojelutyössä esimerkiksi kiireellisen sijoituksen parissa työskentelevät tarvitsisivat akuuteissa tilanteissa oman persoonansa lisäksi psykoedukaatio materiaalia. Kiireellinen sijoitus on kaikkien asianosaisten kannalta yllättävä, ennustamaton tapahtuma, joka lähes aina aiheuttaa kriisin perheessä. Voisiko lyhytelokuva olla yksi tapa välittää tietoa kiireellisestä sijoituksesta ja lasten suojelutyöstä yleensäkin?

Perhetukikeskuksessa järjestetyissä suunnittelukokouksissa esittelin näkemyksiäni käsikirjoituksesta. Yhdessä lastensuojelutyön ammattilaisten kanssa alkoi lyhyen, elokuvallisen tarinan rakenne muotoutua. Lohjan kaupungin nuoriso- ja erityispalveluiden päälliköltä Merja Hukkaselta sain arvokkaan vihjeen ottaa yhteyttä Luksian media-alan opettajaan Kanerva Kilpelään.

Ilokseni ja onnekseni sain viime vuoden huhtikuussa koottua näyttelijät, kuvaajat, äänittäjät ja apulaiset Lohjan keskustaan sovitulle kuvauspaikalle. Lohjanjärven taakse laskevan auringon säteet sinkoutuivat Amerikankadun muodostamaa väylää pitkin rakennusten lännenpuoleisiin seiniin, autojen kylkiin ja ohikulkeviin ihmisiin. Vaaleanpunaiseksi värjäytynyt ostoskeskuksen seinä alkoi nopeasti harmaantua, pitkiksi venyneet varjot sulautuivat asfalttiin ja viime hetkellä kuvaajan vieressä olevan äijän kuultiin huutavan: **”Kamera, käy!”**

Kadun toisella puolella seisokeli pari nuorta seuraten kuvausryhmämme touhua. Paikalle kimakasti pärisevällä mopolla saapunut poika huusi kavereilleen: **”Mitäs noi on tekemässä?”**

Kuin vakuutena tehtävämme merkityksellisyydestä kuulin vastauksen: **”Hiljaa nyt! Täällä tehdään elokuvaa lohjalaisista nuorista!”**

Elokuvamme oli siis valmis esitettäväksi ensi-illan kutsuvierasyleisölle Lohjan Kino Vaakunassa.

Juuri ennen ensi-iltaa sain sähköpostin, jossa tiedusteltiin mahdollisuutta esittää lyhytelokuva myöhemmin Hyvinkäällä Lastensuojelun Keskusliiton koordinaatiorahenteissa. Yleisönä olisi sosiaalialan ammattilaisia, suuri osa lastensuojelualalta.

Kuvauksia tehtiin vuoden 2019 aikana eri puolilla Lohjaa. Käsikirjoitusta muokattiin vielä kuvausten aikanakin nuorilta ja lastensuojelun ammattilaisilta saadun palautteen myötä. Lopullisesti lyhytelokuva muotoutui tuottajan (Erja), ohjaajan (Pekka) ja Luksian opettajien vuorovaikutuksessa sekä opiskelijoiden editointipöydällä.

Kuvat: Jan Suominen

Elina Valkea

Olin etsiskellyt sopivaa musiikkia lyhytelokuvaamme jo sen suunnitteluvaiheesta lähtien. Elokuvan käyttötarkoituksen mukaisesti halusin löytää suomenkielisen laulun. Omat lauluni eivät tyylilajillisesti olleet sopivia, tutkiskelin kavereideni tuotantoa, kuuntelin netistä musiikkia. Sitten eräänä päivänä kuulin radiosta Elina Valkean laulun Allegoria.

Elina Valkea -nimen takaa löytyi erityisnuorisotyössä pitkän uran tehnyt pariskunta Elina ja Esa Alavillamo. Musiikkipedagogeja, jotka ovat kytkeneet oman musiikillisen ammattitaitonsa ja taiteellisen lahjakkuutensa nuorten parissa tekemäänsä työhön Valtion koulukotien erityiskoulussa. Löysin netistä kappaaleensa Suru on mun laiva. Tiesin etsintäni päättyneen. Jos vain saisin Elinan kanssa sovittua musiikin käytöstä...

Pariskunta suhtautui pyyntööni välittömän myötämielisesti. Teostosta saamieni ohjeiden mukaisesti kappaale voitiin julkaista YouTubessa, ja sitä oli luvallista käyttää erilaisissa, lastensuojelun tarpeita edistävissä yhteyksissä.

Editoinnin edetessä laulu alkoi tuntua yhä enemmän ja enemmän lähes maagisen sopivalta. Oli kuin se olisi sävelletty ja sanoitettu erityisesti lyhytelokuvaamme varten. Ehkä niin oli tavallaan tapahtunutkin, sillä myöhemmin huomasin, että Elinan ja Esan ajatukset taiteen mahdollisuuksista osana lastensuojelua vastasivat täysin omia käsityksiäni.

Ensi-illassa Elina ja Esa Alavillamo sekä Mari Toivonen esittivät akustisesti Elina Valkean lauluja.

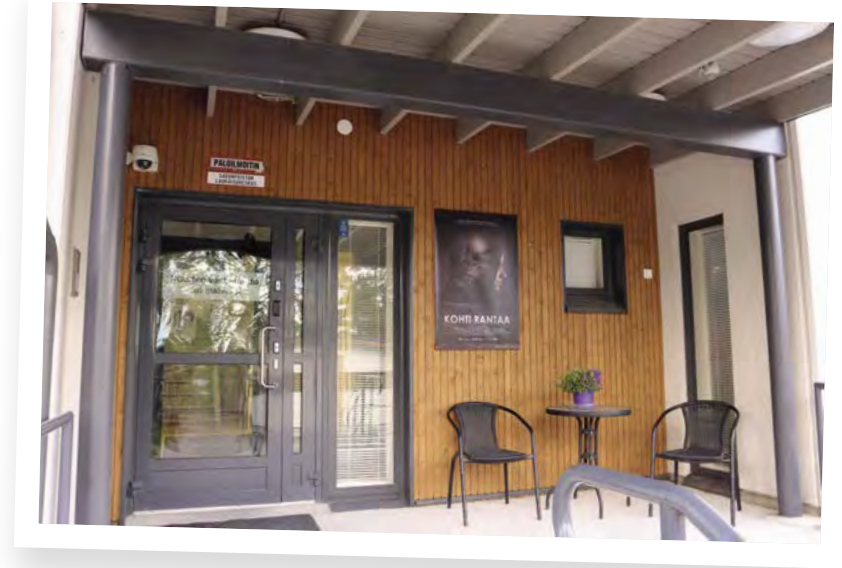
Löytyy YouTubesta hakusanalla [Kohti rantaa](#).

Vaikka lapsella, nuorella ja perheellä olisi vaikea vaihe elämässään, kaiken ei tarvitse olla loputtoman murheellista. Apua on saatavilla. Kukaan ei selviä yksin aavalla merellä, mutta yhdessä siihen on hyvät mahdollisuudet. Tämä koskee meitä kaikkia.

Lastensuojelussa kiireellinen sijoitus on lasten, nuorten, vanhempien ja koko tukiverkoston kannalta yllättävä, ennustamaton tapahtuma, joka lähes aina aiheuttaa kriisin perheessä. "Kohti rantaa" lyhytelokuva on tehty tällaisen traumaattisen tilanteen tueksi ja se halutaan levittää kaikkien asianosaisten saataville mahdollisimman laajasti.

Lyhytelokuva toimii psykoedukaatiomateriaalina, joka toivottavasti auttaa perheitä, päiväkotien työntekijöitä, opettajia, kuraattoreita, psykologeja, nuoriso-ohjaajia, sosiaali- ja perhetyöntekijöitä ja kaikkia lastensuojelun parissa tavalla tai toisella työskenteleviä ihmisiä.

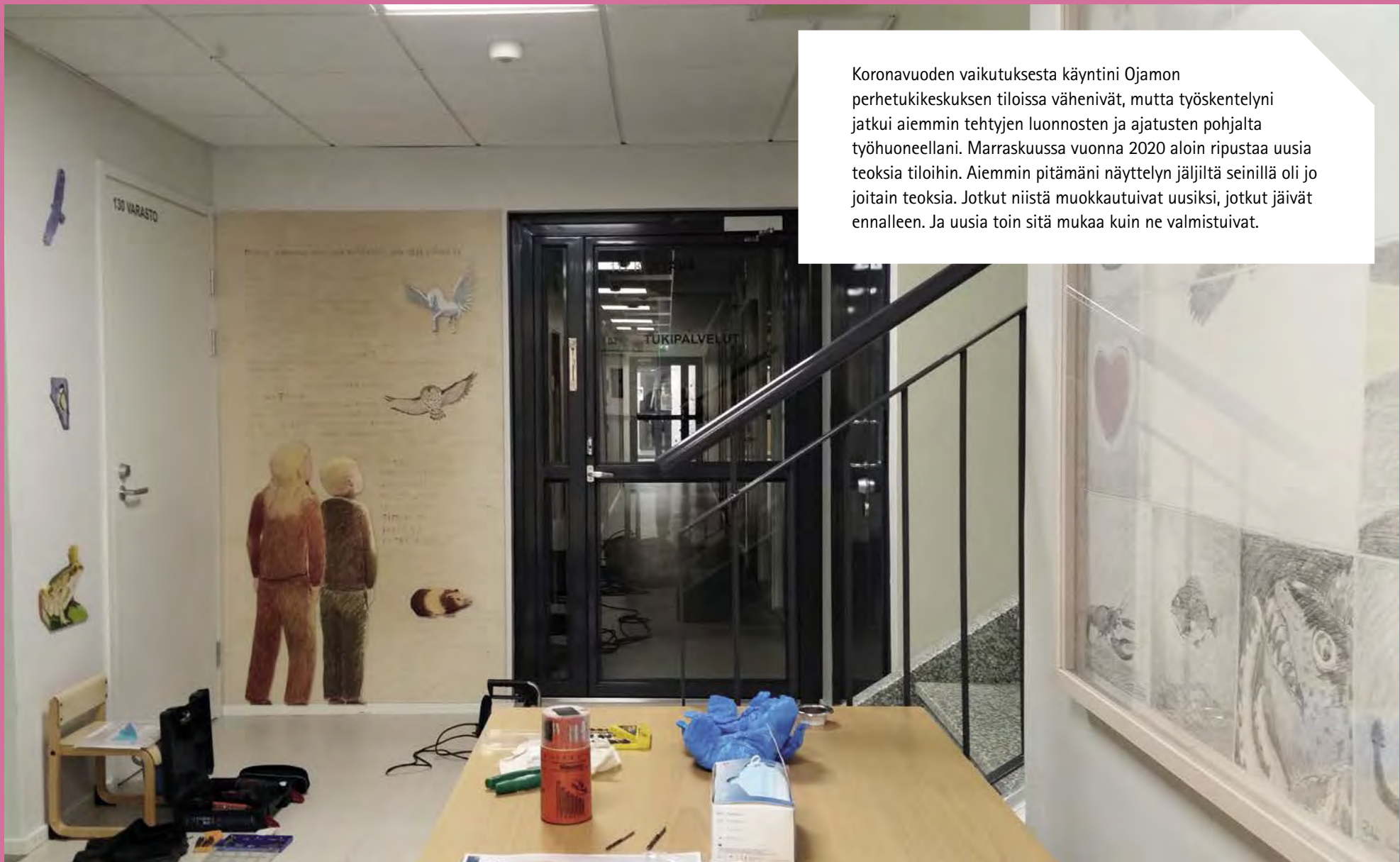
Kohti rantaa on avaustarina, jonka katsominen saattaa helpottaa vaikean aiheen käsittelyä ja oman näkökulman esille tuomista.

Kuva yläpuolella: Ensi-illan jälkeen lyhytelokuvan juliste löysi luontevasti paikkansa tukipalveluiden ja nuorten vastaanotto-osaston oven vierestä.

Kuva seuraavalla sivulla: Olin aiemmin esitellyt lyhytelokuvaa ja taideprojektia Lohjan Luksian opiskelijoille ja opettajansa pyynnöstä esittelin heille myös samaan aikaan esillä olleen näyttelyni Galleria Lutsissa. Myös näyttelykäynti herätti hienoja kommentteja ja keskustelua teosteni aiheista. Joidenkin opiskelijoiden kanssa pidimme myöhemminkin yhteyttä. Halusivat esitellä omia tekemisiään niin runon, kuvan kuin musiikinkin parissa. Nuorissa on tulevaisuus!

Koronavuoden vaikutuksesta käyntini Ojamon perhetukikeskuksen tiloissa vähenivät, mutta työskentelyni jatkui aiemmin tehtyjen luonnosten ja ajatusten pohjalta työhuoneellani. Marraskuussa vuonna 2020 aloin ripustaa uusia teoksia tiloihin. Aiemmin pitämäni näyttelyn jäljiltä seinillä oli joitain teoksia. Jotkut niistä muokkautuivat uusiksi, jotkut jäivät ennalleen. Ja uusia toin sitä mukaa kuin ne valmistuivat.

3.

Teokset valmistuvat
– kolmas vuosi

Eteenpäin!

Taideprojekti on nyt toiminut Ojamon perhetukikeskuksessa kaksi täyttä vuotta ja yli puolet kolmannelta. Maaliskuussa huokaisimme elokuvamme onnistuneen ensi-illan jälkeen. Sitten alkoikin historiallinen kevät, joka muutti maailmanlaajuisesti toimintakulttuureita. Niinpä myös käyntejäni lasten- ja nuortenosastoilla piti rajoittaa.

Taiteen edistämiskeskuksen myöntämä rahoitus taideprojektin kolmannelle vuodelle tuli kuitenkin ilosanomana keskelle koronakevättä. Se mahdollistaa moniulotteisen hankkeemme valmistumisen. Taideprojekti sai alkunsa yhden harmaan betoniseinän elävöittämisestä ja laajeni nopeasti visioksi tuottaa valtakunnallinen toimintamalli taiteilijan ja kunnallisen lastensuojeluyksikön välisestä yhteistyöstä.

Ensimmäinen vuosi meni (tiivistetysti sanoen) lastensuojelualaan tutustumiseen. Kokemukseni taideopettajana antoi minulle eväät viikoittaisten taidekerhojen pyörittämiseen, mutta monenlaisten lastensuojeluun liittyvien kysymysten selvittämisessä tarvitsin ja sain alan ammattilaisten apua. Vuoden lopussa pidimme perhetukikeskuksen tiloissa yleisölle avoimen taidenäyttelyn, jonka puitteissa esiteltiin hankkeen synnyttämiä kuvia ja ajatuksia.

Lyhytelokuva oli hankkeen toisen vuoden päätyö. Lastenosaston piirtelyharkista alkunsa saanut idea työstettiin Lohjan lastensuojelun työntekijöiden sekä vastaanottokodin nuorten kanssa käsikirjoitukseksi. Yhteistyökumppaneidemme avulla valmistui elokuva Kohti rantaa, joka löytyy YouTubesta.

Hankkeen kolmas vuosi tuottaa taideteoksia Ojamon perhetukikeskuksen tiloihin, lastensuojelun ja taiteilijan välistä yhteistyötä esittelevän opaskirjaseinän sekä valtakunnallisesti levitettävän toimintamallin.

Epidemian toisen aallon pyörteisessä taideprojektin Ojamo-laiva seilaa kohti seuraavaa vuotta. Lohjan kaupungin pilottihanke pyritään levittämään eri puolille Suomea, jotta yhä useammin taide voisi olla vaikuttamassa työympäristöjen ilmeeseen ja meidän ihmisten välillä väreilevään näkymättömään. Siihen, jota ilmapiiriksi kutsutaan.

Oma huone

Erään vastaanottokodissa pidemmän aikaa asuneen lapsen kanssa ryhdy sisustusarkkitehdeiksi. Sovimme suunnittelevamme jotain piristävää ja m hänen huoneeseensa. Kun menin ensimmäiseen sovittuun tapaamiseen, c hänen huoneensa lattia täynnä vaatteita. Vaatekomerot olivat tyhjä.

"Hmmm... Tässä on nyt vaikea oikeastaan tehdä mitään, ennen kuin lattialla mahtuu vähän liikkumaan..."

H lupasi siivota huoneensa niin, että kun seuraavalla viikolla tulisin uudestaan, voisimme jatkaa sisustussuunnitelman laatimista. Huoneen ovelta kuitenkin jututin häntä vielä sen verran, että sain selville muutamia häntä vaivaavia sisustusteknisiä ongelmia. Peilipöytä oli liian pieni.

Lohjanseudun kuvataidekoulu oli aikaisemmin pyytänyt minua kuvataidekum- mikseen ja siinä ominaisuudessa minua pyydettiin avaamaan keväänäyttely Lohjan pääkirjaston Linderinsalissa. Tuli minun vuoroni lausua tervehdykseni näyttelylle. Samalla kun otin vastaan minulle ojennettua kukkakimpua, huudahti yleisön joukosta joku: *"Pekka!"*

G, johon olin tutustunut edellisenä vuonna Ojamon perhetukikeskuksessa, oli hämmästykseseen tunnistanut minut kesken juhlapuheeni. Riemastuttava jälleennäkeminen ja vieläpä näissä taidepiireissä! Yhteistyöni G:n kanssa oli tutustuttanut minut myös hänen äitiinsä ja isoäitiinsä. Lasten tekemiä teoksia katsellessamme juttelin G:n äidin kanssa ja ilmaisoin arvostukseni siitä, että hän oli tehnyt mahdolliseksi

lapsensa kuvataideharrastuksen. Myös minä olin aikaisemmin tunnistanut G:ssä pienen ihmisen, jolle kuvien tekeminen oli tärkeää hänen havainto- ja tunne-elämänsä kehittymisen kannalta.

Kotona otin valokuvan kukkakimpusta. Myöhemmin H:n huonetta sisustaessamme ripustimme uuden peilipöydän viereen suuren printin tulppaneista. H oli saanut edellisen asuinkuntansa koulun luokkakavereilta muistoksi kortin, jossa toivotettiin hänelle onnea. Kavereiden nimiä, sydämiä, *"Zemppiä!"* Myös siitä teetimme ison printin H:n huoneen seinälle.

B-rappu

Kylmenevässä joulukuun illassa kiinnittelin lasten vastaanottokodin sisäänkäynnin luokse vanerisia kuvia, kun perhetukikeskuksen terapeutti pysähtyi luokseni juttelemaan.

"Onpas ihana toi kettu! Ja sen pentu kans!"

"Mitä mieltä sä oot noista linnuista? Kato ku mä tykkään variksista, mut muistuttaaks ne tässä liikaa synkkinä ympärillä raakkuvista huolista?"

"Ei ku ehdottomasti parempi näin! Anna mennä vaah, Pekka!"

Taidekaide

Toivomus talon päädyn kaiteen korottamisesta esitettiin minulle heti taideprojektin alussa. Erja piti huolen, että asia ei päässyt unohtumaan. Projektin kolmannen vuoden keväällä Erja otti yhteyttä Lohjan kaupungin tilapäällikköön Kari Komoseen. Rakennuksen julkisivuun vaikuttavan taideteoksen toteutuminen myös virallisine lupa- ja ilmoitusasioineen alkoi edetä.

Valmistin seppä Mika Ainolalle ja taideseppä Mika Munterille kaidetta varten vanerisen mallin. Sen avulla suunniteltiin seppien ja tilapäällikön kanssa kaiteen tekninen toteutus. Sepät valmistivat pajallaan vanerisabluunan mukaiset metallielementit, jotka kuljetin työhuoneelleni Sammatiin kaiteen maalaamista varten.

Vuoden, ja koko taideprojektin viimeisellä viikolla, asensivat Rautarepo Oy:n ja Taidetakomo Meltoraudan iloiset ja taitavat Mikat kaiteen paikalleen. Erialaisten lupakysymysten ja rakentamishankkeiden tiukkoihin aikatauluihin tottunut kaupungin tilapäällikkö totesi kaidetta tarkastaessaan: *"Ei hetkeäkään liian aikaisin. Mutta siitähän tuli hyvä!"*

Samalla kun taidekaide ulkona vaihe vaiheelta eteni, sovittelin rakennuksen sisälle teoksia. Päätin hyödyntää kaiteen vanerimallit sisätiloissa, saisin siten jonkinlaista temaattista yhteyttä ulko- ja sisätilaan. Sitä paitsi huomasin yhdessä vaiheessa tekemieni vaneripuiden tuovan mieleeni erään hetken yli viidenkymmenen vuoden takaa: Odottelin jännittyneenä vuoroani koulun näyttämön kulissien takana. Joulunäytelmässä oli minulle langennut osa näytelmässä Prinsessa Ruusunen. Näyttelin prinsessan linnan tornia. Sitä matalampaa, luokan pienin kun olin.

Jännityksestäni huolimatta pahvisen metsän sadunomainen kiehtovuus soi minulle kaipaamaani suojaa ja turvaa. Toivottavasti myös taidekaide ilahduttaa monia ihmisiä Lohjan Ojamon perhetukikeskuksen rakennuksen eteläisessä päädyssä!

MARSHI KÄRISTELLÄ HIRSIÄ YHTÄKKÄÄ SEN ZEELI LÄVET SI

LEIKKI-VAIKKO -HUOLETTI
MARSHI MÄÄ PELL SIINA DLEET ON TALLA KIRJALLIN
KARJAN SUOMIENIT KESKELLÄ KIRKASTA VAIKAT
PÖLLE MÄÄN PELL SIINA PELL DLEET HIRSIENIT
ON NIMENI DUTTA MIKÄS TOUTA SÄMÄN?
KIRJON MÄKI SIINÄ PÄIKÄLLÄ HIRSIEN
EKA KIRJAN TAVELIEN HIRSIENKÄ OLUUKAAN
OUPANAN SUKASTAN HIRSIENIT

LEIKKI-VAIKKO HIRSIENIT
MARSHI MÄÄ PELL SIINA DLEET
MUTTA MIKÄS TAKA SIIN DLEET HIRSIENIT
JA MIKÄ SIINÄ ON SIIN DLEET
HIRSIENIT MIKÄ SIINÄ TAVELIENIT JA SIINÄ PELL KIRJAN
LENTÄMISEN
PÖLLE MÄÄNIT ON SIINIT MIKÄS VAIKAT EN MIKÄ TAKA
MUTTA MÄÄN MÄÄNIT LENTÄMISEN HIRSIENIT

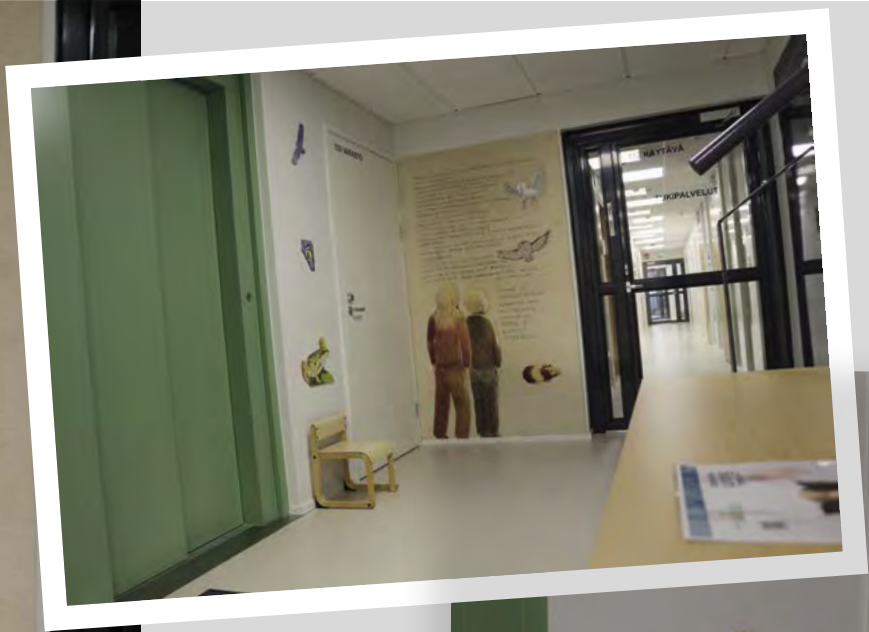

MARSHI PÖHIN

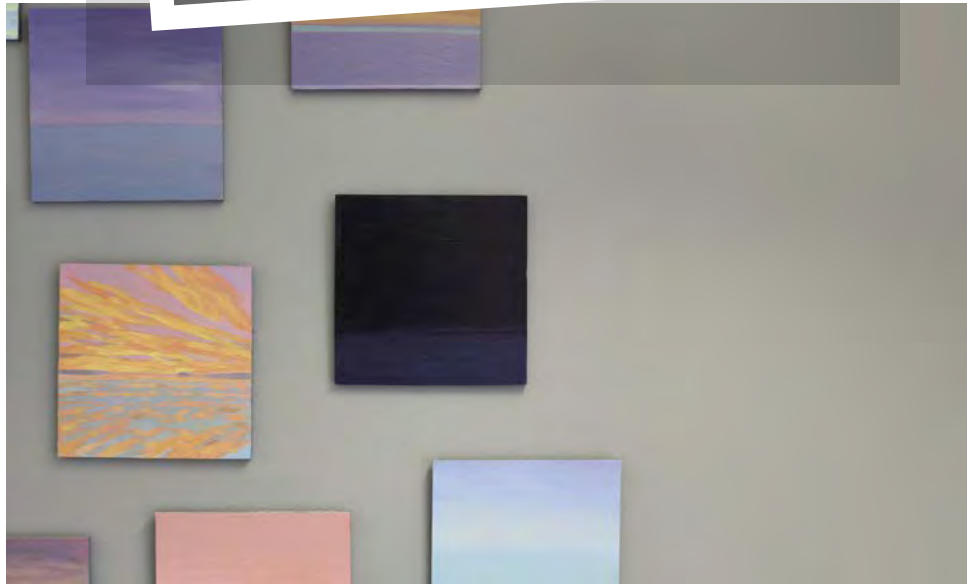
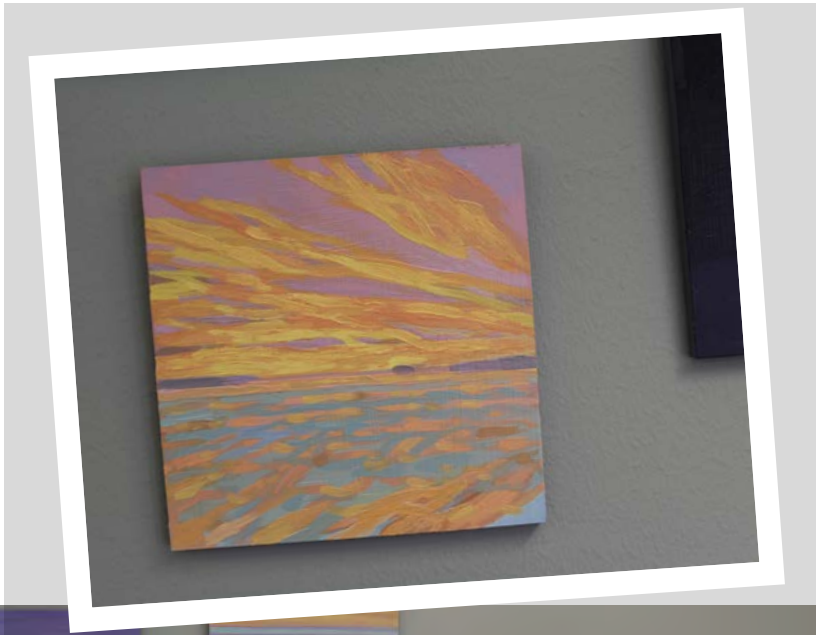
LEIKKI-VAIKKO JA PÖLLE JOS SIINA MARSHI JOS MIKÄ
MÄÄNIT MIKÄ SIINÄ MIKÄS MIKÄS MIKÄ
SAMA MIKÄ JA MIKÄ MIKÄS MIKÄS MIKÄS
SIIN DLEET SAAT MIKÄ MIKÄS MIKÄS MIKÄS
JA MIKÄ MIKÄS

MARSHI LEIKKI-VAIKKO
SÄMÄNIT MIKÄS
KIRISTELLÄ MIKÄ
MIKÄS MIKÄS
MIKÄS MIKÄS
SIIN DLEET
HYÖVÄLIT
ITSEKSEEN...

Kuva: Jouko Vatanen

Loppusanat

Taideprojektin alkaessa aloin lähetellä asiaan liittyviä viestejä veljelleni Sakari Kainulaiselle. Sakarin työ Diakonia-ammattikorkeakoulun asiantuntijana käsittelee muun muassa huono-osaisuuden ja ihmisten hyvinvoinnin kokemuksia. Hän on myös kehittämässä nuoria tukevaa digitaalista Zekki-palvelua.

Taideprojektin lähestyessä loppuaan olimme vakuuttuneita siitä, että tällainen toiminta ei saisi jäädä yksittäiseksi projektiksi, vaan prosessin täytyisi jatkua. Tavalla tai toisella. Erja, Sakari ja minä aloimme hahmotella hankkeelle jatkoa. Myös Valtion koulukotien kehittämispäällikkö Jani Méling osallistui aivoriiehemme. Seuraavanlaisen muistion saimme aikaiseksi:

Suunnitelma taiteilijan ja lastensuojelualan välisen yhteistyön vakiinnuttamiseksi

Tavoitteena on tuottaa Lastensuojelu ja monitaide -oppaan sisältävä valtakunnallinen toimintamalli yhteiskehittämisen kokemuksiin perustuen.

Yleisen toimintamallin laatiminen (=opetussuunnitelma) ja levittäminen (koulutusohjelma ja paikalliset mallit)

Monistetaan Ojamon perhetukikeskuksen taideprojekti soveltaen sitä erilaisiin lastensuojelualan kohteisiin:

Valitaan hakemusten ja haastattelujen perusteella ryhmä (7–10) kokeneita ammattitaiteilijoita, jotka aloittavat Lastensuojelu ja monitaide -opinnot Lohjalla, Kanneljärven Opistolla. (Opintojen rahoitus!) Opinnot sisältävät sekä lähi- että etäopetusjaksoja. Taiteilijalla pitää olla sovittuna oman kuntansa lastensuojelualan toimipaikka ja toimipaikan henkilökunnasta joku, joka työajallaan voi toimia oman työpaikkansa työskentelykulttuurin esittelijänä, adapterina, keskustelijana! Miten sen voi toteuttaa?

Ensin pitää olla rahoitus selvillä, jotta kunnat lähtevät projektiin mukaan. Rahoituksen järjestämiseen ja taiteilijan ja kunnan yhteistyön aloittamiseen menee oma aikansa.

Perehdyttämisjakso (elokuussa 2021 vai -22) sekä yhteiset tapaamiset (helmikuussa ja toukokuussa) Lohjalla. Erja ja Pekka tekevät opetussuunnitelman ja lukujärjestyksen, (Ojamon taideprojektin esittely, työn erityisluonne, lastensuojelulaki, muut asiaan liittyvät sosiaalialan toimijat).

Etäopetus alkaa perehdyttämisjakson jälkeen esimerkiksi Skype- tai Teams-palaverina, joissa osallistujat kertovat oman projektinsa etenemisestä. Onnistumiset ja vaikeudet tuodaan yhteisesti käsiteltäväksi. Etäpalaverien lisäksi opiskelijat osallistuvat oman toimipisteensä viikkokoukuihin.

Dokumentointi on keskeinen osa toimintamallin sovittamista paikallisiin rakenteisiin. Dokumentit luovat pohjan tutkimukselle (haetaan opinnäytetyöntekijöitä korkeakouluista). Paikalliset mallit tallennettaisiin Innokylään.

Ojamon perhetukikeskuksen taideprojekti valmistui kolmessa vuodessa. Opintoihin liittyvät projektit voisivat olla yhden vuoden mittaisia, jonka jälkeen kunta jatkaisi yhteistyötä taiteilijan kanssa.

Esittelimme suunnitelmaamme Taiteen edistämiskeskuksen erityisasiantuntija Johanna Vuolastolle ja etäkokouksen ilmapiirissä oli aistittavissa syvällistä ymmärrystä toimintaamme kohtaan. Kokouksen myötä hahmottui myös laajempi kuva muualla Suomessa olevista taiteen ja sosiaali- ja terveystalouden yhteishankkeista. Monenlaisia kytköksiä tuntui olevan tekeillä, mutta Erjan kanssa koimme, että lastensuojelualan erityisyys tuntui jääneen huomiotta.

Vuosi läheni loppuaan, ja kun seuraavan apurahahakemuksen tekemisen aika taas koitti, olimme päätyneet siihen, etteivät voimavaramme riittäisi hankkeen laajentamiseen. Erja oli toiminut minun ja kaupungin organisaation välissä tuottajana ja onnistunut pitämään hankkeen hyvässä vedossa kolmen vuoden ajan. Mutta entä sitten, jos hänen lastensuojelutyön ohessa tekemänsä taideprojekti entisestään laajenisi? Omalta kannaltani aloin kokea, että eläkeiän lähestyminen kannattaa myös ottaa huomioon.

Mutta ei tätä hommaa voi tähänkään jättää...jonkinlainen jatkuvuus täytyy taideprojektilla olla! Työhuoneellani valmistuneiden teosten paikoilleen kiinnittämisen lomassa mietimme Erjan ja perhetukikeskuksen päällikön Ulla Hellströmin kanssa uudenlaisia roolituksia ja tutkimme rekrytointimahdollisuuksia. Eri tahoilta saamamme ilahduttava palaute taideprojektin tuotoksista lämmitti mieltämme, mutta toiveemme hankkeen vakiinnuttamiseksi kaupungin organisaatioissa ei näyttänyt toteu-

tuvan. Jonkinlaisen haikeuden vallassa ripustelimme Erjan kanssa joulukalenterin tonttuja ja valmistauduimme lähestyvään vuodenvaihteeseen ja taideprojektin päättymiseen.

Sitten Erjan sähköpostiin tuli viesti Taiteen edistämiskeskuksen taideasiantuntija Isto Turpeiselta. Hän oli halukas tutustumaan taideprojektiimme ja sovimme ensimmäisen tapaamisen perhetukikeskuksen tiloissa. Aloitimme Iston kanssa "pyöreänpöydän keskustelut". Tapaamisten ja yhteydenpidon myötä hahmottui muun muassa taideprojektin esittely Taike:n Kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijapalveluiden webinaarissa keväällä 2021.

Erjan, Sakarin ja minun hahmottelema suunnitelma ei siis sellaisenaan toteutunut, mutta kokemustamme Ojamon perhetukikeskuksen monitaideprojektista kehitetään edelleen yhteistyössä Taike:n Kulttuurihyvinvoinnin asiantuntijapalveluiden kanssa. Tavoitteena on vuoden 2021 aikana saada toimintamalli esitettyä Innokylässä ja sitä kautta valmisteltuna myöhemmin Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen HYTE-toimintamallin arviointiin.

PS. Ojamon perhetukikeskuksen lastenosaston kanssa on sovittu, että kun Pekka toimittaa Erjalle marraskuussa betoniseinän (sen josta kaikki alkoi) laudoitukseen ruuvattuihin kiinnikkeisiin ripustettavat 24 kuvaa, niin ohjaajat käyvät joulukuun aikana viikonloppuisin lasten kanssa ylläpitämässä kalenteria. Arkisin Erja ripustaa tontut ja muut.

Lisäksi on sovittu, että taideprojektin teoksista painetaan kortteja annettavaksi osastoilta lähteville lapsille ja nuorille.

On myös sovittu, että Pekka, eläkepäiviensä ratoksi, käy huoltamassa taideprojektin teoksia tarpeen mukaan. Lisäksi hän on luvannut valmistaa lastenosaston huoneisiin himmeästi valaistut pienet taulut, koska kuuli erään pienen tytön kuiskaavan ohjaajalle: "saanko mä pitää huoneessani valon, mä vähän pelkään pimeää".

Monitaiteilija Pekka Kainulainen uskoo taiteilijan ja yhteiskunnan väliseen yhteistyöhön. **Taiteilija lastensuojelutyössä** kertoo työskentelystä Lohjan kaupungin Ojamon perhetukikeskuksessa.

Kainulaisen mukaan taiteilijat ovat luovia havainnoijia, joita aikamme työyhteisöt tarvitsevat. Ojamon tapauksen kautta on nähtävissä, että on ymmärrettävä palkata taiteilija organisaatioon – tekemään taidetta.

Kainulainen tunnistaa taiteen vapauden ja riippumattomuuden käsitteet. Taiteilijana hän tietää arjen olevan usein kaikkea muuta kuin vapaata ja riippumatonta. Toisaalta keskittynyt rauha tuottaa sellaista, joka ei muuten tule esiin. Kainulaisen kokemukset osoittavat organisaatiossa vaikuttavan ihmisen tärkeyden. Avainasemassa on taiteen mahdollisuuksien tunnistaminen työpaikalla ja koko yhteiskunnassa.